

OTDK-DOLGOZAT

2014

**HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA
A SEGÍTSÉGNYÚJTÁS SZOLGÁLATÁBAN**

JELIGE: SUN 247

Kézirat lezárva: 2014. április 30.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETŐ GONDOLATOK.....	1
2.	A HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA MINT FEJLŐDÉSBEN LÉVŐ, ÚJ SZAKDIPLOMÁCIAI ÁG	5
2.1.	A humanitárius diplomácia és a hozzá kapcsolódó fogalmak magyarázata	5
2.2.	A humanitárius diplomata ismérvei	9
2.3.	A nemzetközi humanitárius jog kialakulása	11
2.4.	Az Európai Unió szabályozásai a humanitárius segítségnyújtás tekintetében	14
3.	HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA A NEMZETKÖZI GYAKORLATBAN	21
3.1.	A humanitárius segítségnyújtás szereplői.....	21
3.2.	A nemzetközi humanitárius rendszer működése.....	23
3.2.1.	A koordináció központi szereplője – az ENSZ.....	23
3.2.2.	A legnagyobb donor – az Európai Unió	26
3.2.3.	A DAC-on kívüli segélyezés	28
4.	HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA MAGYARORSZÁGON	29
4.1.	A magyar humanitárius segítségnyújtás illeszkedése a nemzetközi környezetbe.....	29
4.2.	A humanitárius segítségnyújtás működési mechanizmusa Magyarországon	29
4.3.	A magyar humanitárius diplomácia kihívásai és fejlesztési lehetőségei	34
5.	ÖSSZEGZÉS	38
	IRODALOMJEGYZÉK	40
	MELLÉKLETEK	I
1.	MELLÉKLET: Természeti katasztrófák és áldozataik száma 1990-től 2012-ig	II
2.	MELLÉKLET: A nemzetközi humanitárius segítségnyújtás 30 legnagyobb donora, 2012	III
3.	MELLÉKLET: Az ENSZ konszolidált finanszírozási kérelmei, az összegyűlt források és a fedezetlen szükségletek mértéke 2000 és 2013 között	IV
4.	MELLÉKLET: A nem kormányzati szervezetek jogosultsági és alkalmassági kritériumai a közösségi finanszírozású műveletek végrehajtására.....	V
5.	MELLÉKLET: Magyarország humanitárius segélytevékenysége 2012-ben	VI

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. sz. ábra: A humanitárius források nagyságrendje 2000 és 2012 között.....	18
2. sz. ábra: A globális humanitárius segítségnyújtás rendszere.....	21
3. sz. ábra: Nemzetközi humanitárius válaszadás 2007-2012	22
4. sz. ábra: Az ENSZ humanitárius segítségnyújtásának klaszter-koordinációja.....	24
5. sz. ábra: Az Európai Unió humanitárius segélyeinek ágazatonkénti megoszlása (2012)	27
6. sz. ábra: A humanitárius segítségnyújtás működési mechanizmusa Magyarországon ...	33
1. sz. táblázat: A „klasszikus” és a humanitárius diplomácia funkciói.....	17
2. sz. táblázat: A humanitárius diplomácia gyakorlati alkalmazhatósága.....	20

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A humanitárius diplomácia mint fejlődésben lévő szakdiplomáciai ág szerepe az elmúlt évtizedek sorozatos katasztrófái és humanitárius válságai következtében jelentősen felértékelődött. Válsághelyzetekben való jelenléte és gyakorlati működése megkérdőjelezhetetlen, elméleti háttere a szakirodalomban azonban még nem teljes körűen kidolgozott.

A témának rendkívüli aktualitása van, hiszen napjaink politikai, gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi viszonyai, illetve az előre nem jelezhető, vagy hirtelen bekövetkező, súlyos katasztrófák és válságok a világ bármely pontján eredményezhetnek olyan helyzetet, amely azonnali segítségnyújtást tesz szükségessé a rászorulóknak számára. A természeti katasztrófák száma globalizálódott világunkban – a 2011. évi kismértékű visszaeséstől eltekintve (lásd 1. melléklet) – egyre növekszik,¹ a szélsőséges időjárási viszonyok egyre kiszámíthatatlanabb következményekhez vezethetnek. 2012-ben például 310 különböző erősségű természeti katasztrófa történt, amely során közel 10 000 ember veszítette életét, és amely 106 millió embert érintett világszerte. A katasztrófák több mint 45 százaléka Ázsiában következett be és az áldozatok 64 százaléka is ebből a régióból került ki.² Az előzőekben említettek azonban csak kiragadott példák a számtalan krízis közül, amelyek szerte a világban megoldásra várnak.

A humanitárius válságok rendkívüli kihívások elé állítják azokat a szervezeteket, akik önzetlen munkavégzésükkel igyekeznek segíteni a rászorulóknak szükségletein. Ez hatékony válaszadást kíván, amely csak nemzetközi összefogás keretében valósítható meg – ezért olyan lényeges a segítségnyújtás kormányzati szinten való irányítása. Ehhez pedig elengedhetetlen a humanitárius diplomáciai tevékenység végzése, jelentőségének felismerése, működési kereteinek ismerete.

Témaválasztásomnak a fentiekén kívül személyes indíttatása is van. Mindig érdeklődéssel figyeltem a humanitárius válságok kezelésének módszereit, gyorsaságát. Igazságtalannak érzem, hogy ártatlan emberek természeti katasztrófák vagy fegyveres

¹ Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, Institute of Health and Society (IRSS): Annual Disaster Statistical Review 2012 (online): http://cred.be/sites/default/files/ADSR_2012.pdf (letöltve: 2013-10-23 13:24)

² Forrás: A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK. Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikáiról, valamint azok 2012. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2013.9.25. COM(2013) 658 (online): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0658:FIN:HU:PDF> (letöltve: 2013-10-16 13:27)

konfliktusok következtében egyik napról a másikra veszítik el otthonaikat, ingóságait, családtagjaikat vagy életüket. Tisztában vagyok azzal, hogy a humanitárius segítségnyújtás nem pótolja az elveszített értékeket, de hiszem azt, hogy a krízisek megfelelő emberi hozzáállással, kellő segítőkészséggel és empátiával enyhíthetők. A diplomáciai út pedig egy olyan nemzetközi összefogás előtt nyitja meg a kaput, amely lehetővé teszi a humanitárius tevékenységek megfelelőbb összehangolását, a segítségnyújtás hatékonyságának megnövelését. Munkám nem titkolt célja, hogy e különleges területre betekintést nyújtva felhívjam a figyelmet a humanitárius diplomácia jelentőségére és szükségszerűségére.

A jelenleg formálódó, új diplomáciai szakterületről kevés könyvben találunk említést, így munkám során leginkább – többnyire a világhálón is elérhető – tanulmányok, monográfiák voltak a segítségemre. Mivel a kifejezés ebben a formájában szinte kizárólag a nemzetközi szakirodalomban fordul elő, kutatásomban elsősorban külföldi (jellemzően angol nyelvű) forrásokra tudtam támaszkodni. Alapdokumentumnak tekintettem a nemzetközi humanitárius jog hatályos egyezményeit, azok kiegészítő jegyzőkönyveit, az Európai Unió segítségnyújtással kapcsolatos rendeleteit, állásfoglalásait, iránymutatásait, valamint az ENSZ közgyűlési határozatait. Ezen kívül elsődleges forrásaim voltak különböző nemzetközi szervezetek jelentései, honlapjai és a Külügyminisztérium nemzetközi fejlesztési és humanitárius tevékenységéről készült éves beszámolók. Másodlagos forrásaim között nyomtatott irodalmak és online felhasználások egyaránt szerepelnek, utóbbiak a téma újszerűsége miatt kerültek túlsúlyba.

Kutatásom tárgya a humanitárius diplomácia mint fejlődésben lévő szakdiplomáciai ág, valamint annak vizsgálata, hogy hogyan állítható a humanitárius diplomácia a segítségnyújtás szolgálatába. Dolgozatomban során mellett érvelek, hogy a humanitárius diplomácia az a tényező, amely – ha számunkra nem is látványos vagy kézzelfogható módon, de – az egész segítségnyújtási mechanizmus működéséért felelős, meghatározza a katasztrófákra adott reakció gyorsaságát, hatékonyságát, és a válságmegelőzésben is komoly szerepe van.

Kutatásom célja, hogy ezt az új szakágat, annak nemzetközi jogi hátterét, kialakulását és sajátosságait bemutassam, valamint összegezzem a témával kapcsolatos általános megállapításokat; ennek érdekében a humanitárius diplomácia témakörének átfogó leírására törekedtem. Munkám során többször bebizonyosodott, hogy valóban egy

fejlődésben lévő szakdiplomáciai ág áll a kutatásom középpontjában. Már a definíció ismertetésénél nyilvánvaló volt, hogy nincs egységesen kialakított álláspont a humanitárius diplomácia meghatározására, sőt, a megfogalmazások sok esetben az adott intézmény, szervezet vagy szerző szemléletmódjának függvényében alakulnak. Ebből kifolyólag az egyes megállapítások során számos alkalommal ütköztem ellentmondásba, amelyről említést is teszek a dolgozat megfelelő részeiben.

Kutatási problémám arra a kérdésre keresi a választ, hogy ez a látszólag elméleti síkon működő, a szakirodalomban még alig nevén nevezett jelenség miként valósul meg, illetve hogyan épül be, hogyan hasznosul a humanitárius segítségnyújtás gyakorlati alkalmazásában. Ennek vizsgálata érdekében a munkának a következő kérdések megfogalmazása után láttam neki.

- Melyek a humanitárius diplomácia sajátosságai, illetve hogyan viszonyul a szakág a „klasszikus” diplomáciához?
- Hogyan nyilvánul meg a humanitárius diplomácia a gyakorlatban és melyek ennek a főbb fórumai?
- Kik a humanitárius segítségnyújtás szereplői és hogyan csoportosíthatjuk őket?
- Mért volt szükség a klaszter-rendszer kiépítésére és mi ennek a lényege?
- Milyen szerepet vállal a humanitárius segítségnyújtásban az Európai Unió?
- Hogyan működik a humanitárius segítségnyújtás rendszere Magyarországon és milyen fejlődési lehetőségek állnak előttünk?

Dolgozatom gerincét az ezekre a kérdésekre adott válaszok alkotják, valamint a tanulmány szerkezeti felépítése is ezt a logikát követi. A bevezető gondolatok és a fogalommagyarázat után a humanitárius diplomata jellemzőit, majd a nemzetközi humanitárius jog és a humanitárius diplomácia kialakulását mutatom be. Párhuzamot vonok a „klasszikus” és a humanitárius diplomácia funkciói között, amelyet példával is alátámasztok. A humanitárius diplomácia gyakorlati alkalmazhatóságát vizsgálva olyan eset kiválasztására törekedtem, amely magyar vonatkozású és konkrét eredményeket tud felmutatni. Erre kiváló példát szolgáltatott hazánk a líbiai válság során tanúsított diplomáciai helytállása. A polgárháborús helyzet kialakulásának okaira területi korlátok miatt nem térek ki, csak annak bemutatására szorítkozom, hogy milyen formában nyilvánult meg a humanitárius diplomácia a gyakorlatban, illetve milyen feladatok hárultak rá a válsághelyzetben.

Az ENSZ és az Európai Unió szerepvállalásának külön fejezetet szentelek, hiszen alapvetően ennek a két intézménynek van központi szerepe a humanitárius diplomácia alakításában, valamint a donor országoktól³ származó humanitárius hozzájárulások arányos elosztásában. Ezek bemutatása során kitérek az OCHA⁴ által kidolgozott klaszter-rendszer működésére és fontosságára, valamint az ECHO⁵ segítségnyújtási gyakorlatát is áttekintem. Érintőlegesen foglalkozom a DAC⁶-on kívüli segélyezéssel, amelynek – bár humanitárius hozzájárulásai egyelőre nem közelítik meg az Európai Unió összegek nagyságrendjét –, főként a felemelkedőben lévő országokra való tekintettel egyre jelentősebb szerepet játszanak.

A humanitárius diplomácia magyarországi működését a negyedik fejezetben mutatom be. Ebben egy összefoglaló ábra segítségével felvázolom a magyar humanitárius segítségnyújtás rendszerét, amely a szakirodalomban eddig még érintetlen területnek mondható. A magyar vonatkozású rész zárásaként felhívom a figyelmet hazánk humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos problémáira és ezek megoldására javaslatokat is megfogalmazok.

Összegző fejezetem a felvázolt kérdések megválaszolásán túl kitekintést is ad a szakág jövőjét illetően.

³ A „donor” kifejezés a továbbiakban a támogatást, adományt nyújtó országot jelöli.

⁴ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 1998

⁵ European Community Humanitarian Office – Európai Humanitárius Segélykoordinációs Iroda, 1992

⁶ Development Assistance Committee – Az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottsága

2. A HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA MINT FEJLŐDÉSBEN LÉVŐ, ÚJ SZAKDIPLOMÁCIAI ÁG

2.1. A humanitárius diplomácia és a hozzá kapcsolódó fogalmak magyarázata

A diplomácia fogalmának meghatározása számos példát találhatunk a szakirodalomban. Egyrészt a nemzetközi kapcsolatok tárgyalásos „menedzsmentjét” (irányítását, lebonyolítását, az államközi szférán kívüli külkapcsolati területek gondozását, valamint az ehhez szükséges módszereket és készségeket) értjük alatta, másrészt a külpolitika tervezésével, alakításával, koordinációjával és gyakorlati végrehajtásával kapcsolatos tevékenységek összefoglaló megjelölésére használjuk. A diplomáciát számos szerző az államok közötti konfliktusok kezelésének békés eszközei közé sorolja, s a felfogásban célja és feladata a nemzetközi konfliktusok megelőzése, kezelése, és az együttműködés ösztönzése a kommunikáció eszközeivel.⁷

A latin eredetű „humanitárius” szó nemzetközi szakszavak elterjedése révén az újabb magyar korban került be a magyar nyelvbe.⁸ Az Idegen Szavak Szótárának meghatározása szerint jelentése emberbaráti, emberiességi, a gyámolítandókat segítő.⁹ A „humanitárius” kifejezés nem keverendő össze az angol „human rights” (magyar fordításban: emberi jogok) szóösszetétel első szavával, hanem az emberiesség, humanizmus kifejezésből származik.

A humanitárius diplomácia az egyetemes humanitárius jogi keretekbe illeszkedik, amely Svájcban született meg.¹⁰ A magyar Külügyminisztérium meghatározása alapján¹¹ a nemzetközi humanitárius jog a nemzetközi közjog azon ága, amely nemzetközi és nem-nemzetközi fegyveres konfliktus idején bizonyos személyeket, objektumokat véd és korlátokat állapít meg a hadviselés eszközeit és módjait illetően.

A humanitárius diplomácia szoros összefüggésben áll a humanitárius

⁷ Dr. Nyusztay László: Bevezető tanulmány: A diplomácia fejlődésének néhány sajátossága az új évezred elején, In: Dr. Nyusztay László (szerk. 2011): Szakdiplomáciai Tanulmányok. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Kar. pp. 7-8.

⁸ Fazakas Emese: Idegen eredetű szavak a magyar nyelvben – Átdolgozott részlet a szerző „Bevezetés a magyar nyelvtörténetbe” című egyetemi jegyzetéből (Egyetemi Műhely Kiadó, 2007 Kolozsvár) online: http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/FazakasEmese_reszIdegen.pdf (letöltve: 2012-12-10 13:43)

⁹ Tolcsvay Nagy Gábor (szerk., 2007): Idegen Szavak Szótára. Budapest: Osiris Kiadó. p. 449.

¹⁰ Blahó András – Prandler Árpád (2011): Nemzetközi szervezetek és intézmények. 3. átdolgozott, bővített kiadás. Budapesti Corvinus Egyetem. Aula Kiadó. p. 403.

¹¹ Nemzetközi humanitárius jog - Nemzeti Tanácsadó Bizottság, Külügyminisztérium (online): http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/nemz_hum_jog/ (letöltve: 2012-12-20 19:04)

segítségnyújtás fogalmával, hiszen az előbbi eredményessége a gyakorlatban a segítségnyújtás hatékonyságában nyilvánul meg. Ez utóbbi fogalmat az Európai Unió a következőképpen határozza meg: „a humanitárius segítségnyújtás magában foglalja a harmadik országbeli személyeknek, különösen közülük a legsebezhetőbbeknek, és prioritásként a fejlődő országokban élőknek, a természeti katasztrófák és válságok, úgymint a háborúk vagy harcok, természeti vagy az ember által előidézett katasztrófákhoz hasonló rendkívüli helyzetek vagy körülmények áldozatai részére megkülönböztetés nélkül történő segítségnyújtást, valamint a segítségükre, megmentésükre és védelmükre irányuló műveleteket.”¹²

Az OECD¹³ meghatározásában a humanitárius segítségnyújtás feladata a szükséghelyzet kialakulásakor és ezt követően az élet megmentése, a szenvedés enyhítése, az emberi méltóság megőrzése és védelme a humanitárius alapelvek (emberiesség, pártatlanság, semlegesség, függetlenség) jegyében.¹⁴ Fontos ismérve, amely megkülönbözteti a segítségnyújtás más formáitól (pl. fejlesztési segélyezés, elhúzódó válságok megsegítésére adott támogatás, stb.), hogy jellemzően rövid távú és közvetlenül a katasztrófa utóhatásainak kezelését hivatott elősegíteni.¹⁵ Humanitárius segítség nyújtására akkor van szükség, ha egy adott társadalmi csoport a sebezhetőségei miatt nem képes, vagy annak vezetése nem hajlandó megfelelően kezelni az őt érintő krízist és annak következményeit.

Lényeges tisztáznunk továbbá, hogy mit értünk pontosan a humanitárius válság fogalmán. A Vöröskereszt definíciója szerint¹⁶ ez egy hirtelen bekövetkező, szerencsétlen esemény, amely súlyosan megzavarja egy közösség vagy társadalom működését és emberi, anyagi, gazdasági vagy környezeti veszteségeket okoz, amelyek felülmúlják az érintett közösség vagy társadalom képességeit, hogy önerőből oldják meg a problémát.

¹² A Tanács 1257/96/EK rendelete (1996. június 20.)

¹³ Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, 1961

¹⁴ OECD Glossary. (online) <http://www.oecd.org/site/dacsmpl1/glossary.htm#H> (letöltve: 2013-08-14 16:52)

¹⁵ GLOBAL HUMANITARIAN ASSISTANCE REPORT 2013, p. 11. (online): <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2013/07/GHA-Report-2013.pdf> (letöltve: 2013-10-20 13:42)

¹⁶ IFRC: What is a disaster? (online): <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster/> (letöltve: 2013-08-22 11:51)

A humanitárius válsághelyzet kialakulásának kiváltó okai a következők lehetnek:

- *természeti katasztrófa (földrengés, szökőár, árvíz, szárazság, stb.), amely nem megfelelő természeti adottságok és rossz éghajlati viszonyok miatt akár váratlanul is kialakulhat*
- *ember által előidézett (man-made) válság, amely a fegyveres, katonai konfliktusoktól az emberi mulasztás miatti katasztrófa-helyzetig széles skálán mozog*
- *strukturális válság, amely hosszú időn keresztül alakul ki és különösen sok emberáldozatot követel a legszegényebb országokban.*¹⁷

A humanitárius segítségnyújtásnak sokféle eszköze és formája létezik. Megnyilvánulhat anyagi támogatásként és természetbeni, úgynevezett „in-kind” adomány formájában, mint például élelem, ivóvíz, takaró vagy gyógyszer. A támogatásnyújtás innovatív módjai között egyre népszerűbb a nem áru-alapú megközelítés (mint például az utalványok), amelyek a szükségletek kielégítésén túl esetlegesen a helyi piacok fellendítését is elősegíthetik. Minden humanitárius válság bekövetkezése esetén az azonnali feladatok között az egyik legfontosabb a katasztrófa-sújtotta övezet szükségleteinek felmérése és ez alapján a segítségnyújtás megfelelő módjának meghatározása. A legfontosabb sürgősségi teendők általában a következők: helyszíni egészségügyi ellátás biztosítása, menedékhely nyújtása, megfelelő mennyiségű és minőségű élelem válságövezetbe való eljuttatása, ivóvíz és szanitáció biztosítása, a katasztrófában érintettek esetleges evakuálása, valamint mindezek logisztikája, koordinációja.

Fontos még definiálnunk a humanitárius tér fogalmát. Az Európai Bizottság meghatározása szerint¹⁸ a humanitárius tér az a működési környezet, amelyre a humanitárius szereplőknek szükségük van a helyszínen ahhoz, hogy teljes mértékben hozzáférjenek az áldozatokhoz, illetve segítséget és védelmet tudjanak nyújtani a segélyszervezetekben dolgozó személyek biztonságának veszélyeztetése nélkül. Jelenleg a nemzetközi humanitárius jog egyik legsürgetőbb problémája annak megoldása, hogy a humanitárius térben a nemzetközi humanitárius segítségnyújtást semleges és pártatlan módon, akadályoztatás nélkül lehessen végezni.

¹⁷ Dr. Fodor Erika (2005): A nemzetközi és magyar humanitárius segélypolitika alakulása, In: A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században. ENSZ-Akadémia. Magyar ENSZ Társaság – HUNIDA Kht. p. 184.

¹⁸ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos európai konszenzus felé. Brüsszel, 13.6.2007 (online): http://ec.europa.eu/echo/files/policies/consensus/acte_hu.pdf (letöltve: 2013-09-18 14:32)

A humanitárius diplomácia a humanitárius segítségnyújtás történetében gyökerezik, amely visszanyúlik egészen a XIX. századba. A klasszikus diplomáciától és a nemzetközi tárgyalásoktól eltérően azonban a humanitárius diplomáciának még nincs szakirodalma vagy erre vonatkozó speciális kézikönyve.¹⁹ Fogalmát és törekvéseit ezért nehéz lenne egy konkrét, mindenre kiterjedő definícióban összefoglalni, tekintve, hogy fejlődésben lévő szakdiplomáciai ágról beszélünk, amelynek a feladatai még nem pontosan körülhatároltak. Ennek ellenére a nemzetközi irodalomban történtek már kísérletek a fogalom pontos meghatározására, amelyek közül az alábbi hármat szeretném kiemelni.

- Jonathan Whittall²⁰ szerint „*a humanitárius diplomácia a nemzetközi jog és az emberbaráti kötelességünk udvarias módon, erkölcsi nyomásgyakorlásként történő felhasználása a segítségnyújtás eljuttatásának elősegítése, valamint a polgári személyek védelme előmozdítása érdekében komplex, politikai válsághelyzetek esetén*”.²¹
- A Vöröskereszt lényegre törő megfogalmazásában „*a humanitárius diplomácia a döntéshozók és a döntéshozatalban fontos szerepet játszóknak meggyőzése arról, hogy mindig a rászoruló emberek érdekében cselekedjenek és tartsák tiszteletben az alapvető emberi jogok védelmét*”.²²
- A legrészletesebb definíciót Larry Minear²³ és Hazel Smith²⁴ „Humanitárius diplomácia” című könyvében találtam. Megfogalmazásuk szerint: „*a humanitárius diplomácia meghatározása felöleli mindazon tevékenységeket, amelyeket humanitárius szervezetek végeznek annak érdekében, hogy a politikai vagy katonai intézményektől jogosultságot szerezzenek a humanitárius tér használatára és annak sérthetetlenségére. Ezek a feladatok olyan kihívásokat is magukban foglalnak, mint például:*

¹⁹ Philippe Régnier (2011): The emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community of practice and prospects for international recognition. In: International Review of the Red Cross. Volume 93, Number 884, December 2011, p. 1215.

²⁰ Jonathan Whittall humanitárius tanácsadó a Médecins Sans Frontières nemzetközi segélyszervezetnél.

²¹ Jonathan Whittall: It's like talking to a brick wall: humanitarian diplomacy in the occupied Palestinian territory'. In: Progress in Development Studies, Vol. 9, No. 1, January 2009, p. 38.

²² IFRC: Humanitarian diplomacy policy (online): <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/humanitarian-diplomacy/humanitarian-diplomacy-policy/> (letöltve: 2013-08-14 17:18)

²³ Larry Minear a Tufts Egyetem (USA) Feinstein Nemzetközi Központjában 2006-os nyugdíjba vonulásáig az „Emberiség és Háború” projektvezetője volt.

²⁴ Hazel Smith jelenleg a Cranfield Egyetem (UK) professzora, kiemelt kutatási területe többek között a globális humanitárius segítségnyújtás.

- *a nemzetközi humanitárius szervezetek és személyzet konfliktusövezetbe való bebocsátásának lehetővé tétele*
- *a segítségre és védelemre szoruló civil lakossággal való kommunikáció*
- *a segítségnyújtási programok felügyelete*
- *a nemzetközi jogi és erkölcsi normák tiszteletben tartatása*
- *a helyi lakosság és a helyi intézmények védelme*
- *elköteleződés a humanitárius célkitűzések minden szinten való támogatása mellett.*²⁵

Láthatjuk, hogy a humanitárius diplomáciai szakág fejlődésére való tekintettel nincs egységesen kialakított meghatározás, s emellett az egyes megközelítések alapjai is eltérnek egymástól. A definíciókat tudatosan ismertettem a fenti sorrendben. Úgy vélem, közülük az első áll a legközelebb a klasszikus értelemben vett diplomácia fogalmához, a második kicsengése az egyre elterjedtebb „paradiplomáciát” (más néven „privát diplomáciát”) idézi, a harmadik pedig már kifejezetten a nemzetközi szervezetek tevékenységére alkalmazza a humanitárius diplomáciát. Ez utóbbi szemléletmóddal kutatómunkám során számos alkalommal találkoztam, amely arra enged következtetni, hogy a nemzetközi szakirodalom a humanitárius diplomáciának a kormányzati vonatkozásokon túl szélesebb értelmezést kölcsönöz.

2.2. A humanitárius diplomata ismérvei

A nemzetközi kapcsolatrendszerben napjainkban is zajló változások, a nemzetközi élet szereplőinek kibővülése és a diplomáciai feladatok kiszélesedése a diplomátákat új kihívások elé állítják. A hivatásos köztisztviselői pozíciót betöltő személyek számára – „hagyományos” értelemben vett diplomáciai alkalmassága mellett (széles körű műveltség, történelmi, nemzetközi jogi, politikai jártasság, valamint jellembeli elvárások) – ma már a saját szakterületének alapos ismerete is elengedhetetlen. Humanitárius vonatkozásban ez a krízishelyzetben lévő ország szükségleteinek tisztán látását és a rendelkezésre álló anyagi vagy tárgyi eszközökkel való leghatékonyabb gazdálkodást is magában foglalja. A humanitárius diplomata akkor tud a szakmája iránt elkötelezett és hiteles maradni, ha megvan benne az elhivatottság érzése a humanitárius célok elérését illetően. Személyiségét tekintve az átlagosnál fokozottabb szociális érzékenységgel rendelkezik, hiszen személyes érintettség nélkül is képviselnie kell a humanitárius válságok

²⁵ Larry Minear – Hazel Smith (editors, 2007): Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft. New York: United Nations University Press. p 1.

áldozatainak érdekeit. Mivel munkája sokak életminőségét befolyásolja, a humanitárius diplomatától elvárható a felelősségteljes munkavégzés, valamint a nemzeti és nemzetközi humanitárius szervezeti keretek mély ismerete. Fontos, hogy megfelelő kapcsolatteremtő képességgel rendelkezzen és jó munkakapcsolatokat ápoljon mind a kormányzati, mind a nem-kormányzati szereplőkkel. Előnyt jelent, ha a diplomata a lobbizás technikáinak ismeretét felhasználva, jó meggyőző és befolyásoló képességét kamatoztatni tudja az elérni kívánt célok teljesítése érdekében. Emellett a humanitárius segítségnyújtásban, vagy annak szervezésében szerzett személyes tapasztalata is jelentősen hozzájárulhat az elkötelezett munkavégzéshez.

A magyar forrásokkal ellentétben a nemzetközi szakirodalomban találunk utalást a „humanitárius diplomata” fogalmára, amelynek tanulmányozása közben érdekes ellentmondást fedeztem fel. A kifejezés számos külföldi irodalomban nem (vagy nem kizárólag) a diplomata útlevelel rendelkező köztisztviselőket jelöli, hanem más, a diplomáciai pályához nem kapcsolódó, humanitárius területen tevékenységet végző személyekre is értendő. Például Larry Minear és Hazel Smith könyve²⁶ is meglehetősen tág értelmezést kölcsönöz ennek a munkakörnek. A szerzők szerint a humanitárius segélyszervezetek munkatársai is – még ha nem is tekintik magukat humanitárius diplomatának – diplomáciai tevékenységet végeznek, amikor a segítségnyújtás lehetővé tétele érdekében rendszeres interakciót folytatnak a helyi hivatalnokokkal, állami, vagy nem-állami munkakörben dolgozó személyekkel.²⁷ Ahogy Brahimi magyarázza,²⁸ a „humanitárius diplomata” fogalma nem kifejezetten egy konkrét pozíciót vagy titlust jelöl, inkább a nemzetközi szervezetek képviselőinek tárgyaló és lobbizási tevékenységéből eredeztethető, amelyet a humanitárius munkatársak erkölcsi kötelezettségéből teljesítenek.

Abból kiindulva, hogy a humanitárius diplomácia a többi diplomáciai szakághoz hasonlóan a kormányzatok tevékenységéhez köthető, Minear és Smith megközelítése meglehetősen távolinak tűnhet a számunkra. A „diplomata” kifejezés nem diplomáciai körökben való alkalmazása félreértésekhez vezethet és használatának megfelelősége heves vitákat válthat ki. Az ellentmondásosság dacára azonban úgy tűnik, a nemzetközi

²⁶ Larry Minear – Hazel Smith (editors, 2007): *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*. New York: United Nations University Press. p 2.

²⁷ Erre a definícióra Lakhdar Brahimi, az ENSZ és az Arab Liga szíriai különmegbízottja tesz utalást a könyv előszavában.

²⁸ Ambassador Lakhdar Brahimi: Foreword. In: Larry Minear – Hazel Smith (editors, 2007): *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*. New York: United Nations University Press. p XIV.

gyakorlatban egyre elfogadottabb és népszerűbb ennek alkalmazása. A szakirodalom vonatkozó részeinek tanulmányozása alapján beigazolódni látszik a tény, hogy a „humanitárius diplomácia” fogalmához hasonlóan a nemzetközi szintén a „humanitárius diplomata” kifejezés is egyre tágabb értelmezést nyer.

A „humanitárius diplomata” mint kifejezés, illetve titulus Magyarországon még nem használatos, bár itt is érezhető tendencia a szakdiplomáciai ágak elterjedése, s ezáltal a diplomaták szakterületekre való delegálása. Hazánkban a fenti megnevezés helyett kormányzati körökben inkább a „humanitárius kérdésekkel foglalkozó munkatárs”, esetleg a „humanitárius ügyek referense” megnevezés ajánlott, de ez is meglehetősen ritka. Ennek fő oka az, hogy a területtel foglalkozó diplomaták nem kizárólag humanitárius kérdésekben illetékesek, munkakörükhöz számos más, elsősorban a nemzetközi fejlesztési segélyezéshez kapcsolódó feladat is társul.

2.3. A nemzetközi humanitárius jog kialakulása

A humanitárius diplomácia megvalósulása a nemzetközi humanitárius jog kereteibe illeszkedik, így mindenekelőtt ez utóbbi kialakulásáról kell említést tennünk.

A nemzetközi humanitárius jogot egyes források a nemzetközi jog önálló jogterületének tekintik, mások az emberi jogok részének tartják: kötelezettjei államok – ennél fogva a nemzetközi jog része, kedvezményezettjei viszont emberek – ezért az emberi jogok területére is sorolható.²⁹ Fontos azonban különbséget tennünk a nemzetközi emberi jogi törvények és a nemzetközi humanitárius jog között. Az Európai Unió iránymutatásai³⁰ alapján ez két különböző jogterület annak ellenére, hogy a humanitárius és az emberi jogi normák számos ponton összefonódnak,³¹ hiszen mindkettő főként az egyének védelmét célozza. A nemzetközi humanitárius jog különösen fegyveres konfliktus vagy megszállás esetében irányadó, az emberi jogi törvényeket azonban minden, az érintett állam joghatósága alá tartozó személyre alkalmazni kell békeidőben és fegyveres konfliktus esetén egyaránt.

A nemzetközi humanitárius jog első, írásos dokumentuma Henry Dunant a

²⁹ Bayer Judit – Kállai Gábor (2010): Az emberi jogok alapjai. L'Harmattan Kiadó. p. 196.

³⁰ Az Európai Unió iránymutatásai a nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartásának előmozdításáról (2005/C 327/04)

³¹ Dr. Csapó Zsuzsanna: Nemzetközi jogi védőháló a fegyveres konfliktusokban érintett gyermekek oltalmára. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (online): http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/csapozs_ertekezes.pdf (letöltve: 2013-09-22 22:03)

solferinoi csata emlékére publikált könyve 1862-ből. A svájci üzletember a csatatéren látva a negyvenezer halottat és sebesültet, megrendülten kereste a segítségnyújtás lehetőségét. A szomszédos falvak lakosaiból önkéntes segélycsapatokat szervezett, amelyek nemzetiségre való tekintet nélkül részt vettek az ápolásban, segítségnyújtásban. Így indult el maga az eszme, melyet Dunant könyvének hatására felkarolt a Genfi Közjóléti Egyesület és bizottságot nevezett ki.³² Ennek nyomán 1863-ban az első nemzetközi konferencia 16 állam részvételével elfogadta a javaslatokat – köztük az orvosi személyzet megkülönböztetésére a fehér alapon vörös kereszt jelképet –, amelyek összefoglaló neve „Első Genfi Egyezmény a Harcmezőn Megsebesültek Állapotának Jobbításáról”.

Az 1899-es Első Hágai Békekonferenciát, amelyen minden korábbinál több (szám szerint 26) ország vett részt, II. Miklós orosz cár kezdeményezésére hívták össze. Ennek eredményei között említhető három egyezmény és három nyilatkozat a szárazföldi és tenderi hadviselésről, továbbá a Választottbíróóság felállításáról való rendelkezés, amely intézmény hágai központtal a mai napig működik. Az 1907-ben megrendezésre került Második Hágai Békekonferencián az Első Hágai Egyezményt módosító és Kiegészítő egyezményt fogadtak el, amely kiemelt figyelmet fordított a tengeri hadviselésre.

Az első világháború folyamán bebizonyosodott, hogy a Hágai Egyezmények nem nyújtanak teljes körű védelmet a humanitárius válságok áldozatai részére, ezért a Vöröskereszt újabb, a hágai jogokat kiegészítő nemzetközi szabályokat dolgozott ki többek között a megtorlás és kollektív büntetések tilalmáról, a foglyok munkájának megszervezéséről, képviselők választásának lehetőségéről és a védőhatalmak ellenőrzési jogáról. Annak ellenére, hogy a fentiek mellett a világ különböző pontjain még számos további egyezmény került elfogadásra, a második világháború ismét humanitárius és emberi jogi katasztrófa volt. Míg az első világegés során 1:10 arányban veszítették életüket civilek és katonák, utóbbi esetben kiegyenlített volt az arány.

Az 1940-re előirányzott, de a második világháború miatt megghiúsult genfi diplomáciai konferenciára 1949-ben került sor, amelyre az eredetileg tervezett szabályokat a háború tanulságai alapján újragondolták, rendszerezték és kibővítették.³³ A nemzetközi humanitárius jog napjainkig hatályos, alapvető forrásai a Hágai Egyezmények mellett az

³² Az „Ötök Bizottsága” a nevét 1875-ben Nemzetközi Vöröskereszt Bizottságra változtatta, amely ma a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának (ICRC) felel meg.

³³ Bayer Judit – Kállai Gábor (2010): Az emberi jogok alapjai. L'Harmattan Kiadó. pp. 196-200.

1949-ben elfogadott Genfi Egyezmények és azok két, 1977-es Kiegészítő Jegyzőkönyve. Ezek egyes rendelkezései a nemzetközi szokásjog részeivé váltak, tehát tartalmuk azon államokra nézve is alkalmazandó, amelyek nem írták alá az Egyezményt.

A Genfi Egyezmények szűkebb értelemben négy konvenciót jelentenek, amelyek meghatározzák az irányadó, alapvető nemzetközi jogi szabályokat fegyveres konfliktusok esetén, tágabb értelemben pedig ide sorolhatjuk az összes, a történelem folyamán Genfben aláírt humanitárius vagy emberi jogi témájú megállapodást. A jelenleg is hatályban lévő négy genfi egyezmény az alábbiakat foglalja magában:

- *I. Genfi Egyezmény a hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegek helyzetének javításáról*
- *II. Genfi Egyezmény a tengeri haderők sebesültjei, betegek és hajótöröttek helyzetének javításáról*
- *III. Genfi Egyezmény a hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozóan*
- *IV. Genfi Egyezmény a polgári lakosság háború idején való védelméről*

Az 1977-es Kiegészítő Jegyzőkönyvek azért születtek meg, mert az aláíró államok nem akartak módosítani a Genfi Egyezmények szövegén, elkerülve, hogy azok koherenciája, minősége esetlegesen sérüljön. Mindkét jegyzőkönyv az áldozatok védelméről szól és kiterjed a nem-nemzetközi konfliktusok bizonyos fajtáira is.

A humanitárius diplomácia alapidokumentumai között fontos megemlítenünk a Helsinkii Záróokmányt is, amely egy politikai szándékot és elkötelezettségeket deklaráló nyilatkozat és nem nevezhető jogilag kötelező érvényű szerződésnek. Az 1975. augusztus 1-jén az EBEÉ 35 országa³⁴ részvételével aláírt dokumentum harmadik fejezete kifejezetten humanitárius kérdésekkel foglalkozik. Az „együttműködés humanitárius és egyéb területeken” nevű kosár – közismert nevén az „emberi jogok” kosara vagy „harmadik kosár” –, magában foglalja többek között az emberi jogi kérdéseket, illetve a kulturális és oktatási területen folyó együttműködés lehetséges módozatait. Emellett az első, helsinkii dekalóg néven ismertté vált kosár hetedik pontjában is említésre kerül az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve a gondolat, a lelkiismeret, a vallás és a meggyőződés szabadságát.

A nemzetközi humanitárius jog lényeges eleme az ENSZ Közgyűlése által 1991 decemberében elfogadott a 46/182. számú határozat is az ENSZ humanitárius tevékenységének megerősítéséről. A dokumentum leszögezi a humanitárius

³⁴ 33 európai ország, valamint USA és Kanada

segítségnyújtás alapvető fontosságát és hivatkozik a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága magatartási kódexéből származó négy humanitárius alapelvre, amelyek a következők:

- *emberiesség (az emberi élet és méltóság védelme, az emberi szenvedés csökkentése)*
- *semlegesség (a humanitárius segítségnyújtás nem lehet részrehajló egyik fél irányában sem)*
- *pártatlanság (a segítségnyújtás során nem alkalmazható semmiféle megkülönböztetés)*
- *függetlenség (a humanitárius tevékenység céljai függetlenek bármely politikai, gazdasági, katonai és egyéb megfontolástól).*

A határozat hangsúlyozza az egyes államok felelősségét a saját területükön bekövetkezett válságok esetén és megállapítja az ENSZ központi és koordináló szerepét a nemzetközi közösség segítségnyújtását illetően a válságban érintett országok számára. Lényeges rendelkezése továbbá az Inter-Agency Standing Committee³⁵ létrehozása, amely 1992 júniusában alakult meg a humanitárius segítségnyújtás koordinációja, szabályzati fejlesztései és döntéshozatala egyedülálló, szervezetek közötti fórumaként, amelybe mind ENSZ-, mind pedig ENSZ-en kívüli nemzetközi humanitárius szervezetek meghívást kaptak.

2.4. Az Európai Unió szabályozásai a humanitárius segítségnyújtás tekintetében

Az Unió humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos alapelveit a Lisszaboni Szerződés 214. cikke tartalmazza, amely megteremti a humanitárius segítségnyújtás konkrét jogalapját. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata szerint az Unió humanitárius segítségnyújtási intézkedései arra irányulnak, hogy harmadik országokban a válságok áldozatainak eseti támogatást, segítséget és védelmet nyújtsanak a rendkívüli helyzetből eredő emberi szükségleteik kielégítésében. A Lisszaboni Szerződés a humanitárius segítségnyújtást nem utalja közösségi jogkörbe, ugyanakkor felszólít az Unió és a tagállamok közötti szoros együttműködésre.

Jelentős dokumentumnak számít a Humanitárius Segítségnyújtással Kapcsolatos Európai Konszenzus³⁶, az Európai Unió Tanácsa, az Európai Parlament és az Európai Bizottság által elfogadott együttes nyilatkozat, amely bár nemzetközi jogilag nem kötelező érvényű, de a humanitárius diplomácia alkalmazásának erkölcsi keretet ad. Ennek

³⁵ Inter-Agency Standing Committee – Intézményközi Állandó Bizottság, de az Ügynökségközi Állandó Bizottság, és a Hivatalközi Állandó Bizottság megnevezés is használatos.

³⁶ 2007. december 18-án fogadta el a Tanács, az Európai Parlament és a Bizottság – HL 2008/C/25/01, 2008.1.30.

lényege, hogy az említett intézmények elkötelezik magukat a humanitárius segítségnyújtás eredményességének javítása mellett. A Konszenzus alaptétele: „A humanitárius segítségnyújtás az emberek közötti szolidaritás egyetemes értékének alapvető kifejeződése és erkölcsi kötelesség.”

A humanitárius segítségnyújtásra vonatkozó európai uniós szakpolitikát a Tanács 1996. június 20-i 1257/96/EK rendelete, valamint ennek két későbbi módosítása³⁷ szabályozza. Ebben a Tanács meghatározza a humanitárius segítségnyújtás célkitűzését és általános elveit, valamint a műveletek végrehajtására vonatkozó eljárásokat. A rendelet értelmében a humanitárius segítségnyújtás keretébe a következő tevékenységek tartoznak:

- *az emberi élet megmentése válságos helyzetek és azok utóhatásai idején*
- *segítségnyújtás és támogatás biztosítása a hosszabb távú, különösen harcok vagy háborúk kitöréséből származó válságok által érintett személyek számára*
- *a válsághelyzetek utóhatásai idején rövid távú rehabilitációs és újjáépítési munkálatok kivitelezése, különös figyelemmel az infrastruktúrára és felszerelésekre*
- *a lakossági mozgások következményeinek kezelése a visszatelepülést és adott esetben az újbóli letelepedést segítő tevékenységek révén*
- *az érintett kockázatokra való felkészültség biztosítása, valamint megfelelő, korai előrejelző és elhárítási rendszer használata*

Az Európai Unió iránymutatásai a nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartásának előmozdításáról a 2005/C 327/04-es jelzetet viselik és összhangban vannak az Unió és tagállamai nemzetközi humanitárius joggal kapcsolatos kötelezettségvállalásaival. A dokumentum rendeltetése a nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartása érdekében az Unió, annak intézményei és szervei operatív eszközökkel való felruházása.

2.5. A humanitárius diplomácia kialakulása

A diplomácia több ezer éves történetében maga a diplomáciai tevékenység hosszú ideig néhány súlyponti feladat köré összpontosult. A diplomácia „klasszikus funkciói” (képviselés, tárgyalás, információ, kapcsolatépítés, érdekvédelem, kezdeményezés) leginkább az államok vagy birodalmak katonai-biztonsági, politikai és gazdasági érdekeinek védelme, valamint a gyakori háborúkat követő béke-megállapodások kimunkálásának szolgálatában álltak.

³⁷ Az 1882/2003/EK rendelet 2003.11.20-i hatálybalépéssel, valamint a 219/2009/EK rendelet 2009.04.20-i hatálybalépéssel.

EUROPA > Az uniós jogszabályok összefoglalói > Humanitárius segítségnyújtás (online):
http://europa.eu/legislation_summaries/humanitarian_aid/r10001_hu.htm (letöltve: 2013-08-20 12:23)

A XX. század változásai – és főként a nemzetközi kapcsolatrendszer formálódása – azonban magukkal hozták a nemzetállami külpolitikák és fő eszközük, a diplomácia átalakulását is. A nemzetközi élet szereplői rákényszerültek arra, hogy a globális problémákkal szemben (nemzetközi terrorizmus és bűnözés, környezeti katasztrófák rombolása, szegénység sújtotta területek strukturális válságai, illegális és tömeges migráció, stb.) közös szemléletmódot követve, együttes összefogással vegyék fel a küzdelmet. Ezért állami szuverenitásuk egy részét integrációkra ruházzák, globális és regionális nemzetközi intézményekhez csatlakoznak, a problémákra szakosított szervezetek tagjaként keresik a választ. A kihívások összetettsége a nemzetközi kapcsolatok agendájának kiszélesítését hozta magával, amely a külpolitika formálásában és végrehajtásában napjainkban is zajló, nagyarányú szervezeti diverzifikálódást eredményez.³⁸

A fenti folyamatokon túlmenően további tényezők is közrejátszottak a humanitárius diplomácia létrehívásában. A sorozatos katasztrófák és válságok egy minden területre kiterjedő koordinációt tettek szükségessé a segítségnyújtásban részt vállaló intézmények és szervezetek között. Pénzügyi vonatkozásban is időszerű volt a humanitárius diplomácia mint önálló szakdiplomáciai ág létrejötte. A humanitárius válságok bekövetkezésekor rendszerint hirtelen nagy mennyiségű anyagi támogatás halmozódik fel a katasztrófa-sújtotta övezet megsegítésére. Ezért súlyos felelősség hárul a kormányzati és nem-kormányzati intézményekre az ezen javakkal való gazdálkodást illetően.

Az említettek alapján meglehetősen indokolt, hogy a humanitárius terület az újonnan alakult szakdiplomáciai ágak között helyt kapjon. Azt, hogy a humanitárius diplomácia magán a diplomácia tárgykörén belül önálló szakterületet képvisel, alátámasztja az is, hogy leképezhetők, alkalmazhatók rá a diplomácia „klasszikus” funkciói, amelynek vázlatos összefoglalóját az 1. sz. táblázat tartalmazza. A két terület sajátosságaiból adódóan természetesen találunk egyezőségeket és különbségeket, amelyek további észrevételek megállapítására adnak alapot.

³⁸ Dr. Nyusztay László: Bevezető tanulmány: A diplomácia fejlődésének néhány sajátossága az új évezred elején, In: Dr. Nyusztay László (szerk. 2011): Szakdiplomáciai Tanulmányok. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Kar. pp. 9-10.

A „klasszikus” és a humanitárius diplomácia funkciói

1. sz. táblázat

	A „klasszikus” diplomácia funkciói	A humanitárius diplomácia funkciói
Képviselés:	a saját állam képviselte a partner országban/nemzetközi intézménynél (a továbbiakban: partner), beleértve annak tartalmi-külpolitikai és formális-protokolláris elemeit, a kormányok közötti „üzenet-közvetítést”	a saját állam, ill. a küldő szervezet képviselte a katasztrófa-sújtotta országban, valamint a humanitárius segítségnyújtásban részt vevő nemzetközi intézményeknél; az „üzenet-közvetítés” nem csak kormányzati intézményeket érinthet
Tárgyalás:	a partnerrel fenntartott kapcsolatok időszaki kérdéseinek, problémáinak békés, tárgyalásos rendezése, konfliktus- és válságmegelőzés, illetve - kezelés	a válságba került övezettel, valamint az azt segítő humanitárius szervezetekkel fenntartott kapcsolatok időszaki kérdéseinek rendezése a segítségnyújtást illetően; proaktív tárgyalások a válságmegelőzésről; a katasztrófa utóhatásainak kezelése megállapodások segítségével
Információ:	a saját kormány rendszeres tájékoztatása a partner bel- s külpolitikájának, gazdasági és társadalmi helyzetének fejlődési irányairól, a saját kormány döntéseinek megkönnyítése céljából, illetve a partner tájékoztatása a saját ország fejlődési eredményeiről, gondjairól, törekvéseiről, a saját ország számára kedvező külpolitikai döntések megkönnyítése érdekében	a saját kormány, ill. a küldő szervezet rendszeres tájékoztatása a bajbajutott ország káreseményeiről és ebből eredő szükségleteiről a saját kormány segítségnyújtásra irányuló döntései megkönnyítése céljából, valamint együttműködés a nemzetközi szervezetekkel a humanitárius akciók hatékonyságának növelése érdekében
Kapcsolatépítés:	politikai, gazdasági, kulturális és egyéb együttműködés előmozdítása a partnerrel	nemzetközi és humanitárius szervezeteknél tagság létesítése, velük való folyamatos kapcsolattartás, válság esetén kapcsolatfelvétel a katasztrófa-sújtotta ország illetékes szerveivel
Érdekvédelem:	a saját állampolgárok érdekeinek és jogainak képviselte és védelme a partnernél	a bajbajutott ország állampolgárai érdekeinek védelme és rendkívüli helyzetükből eredő emberi szükségleteik enyhítése, kielégítése
Kezdeményezés:	aktív részvétel a külpolitika tervezésében, alakításában, a megvalósítás értékelésében, hazai és nemzetközi normaalkotó munkában	aktív részvétel a humanitárius segítségnyújtás megtervezésében, alakításában, a megvalósítás értékelésében hazai és nemzetközi válságok esetén egyaránt

Saját szerkesztés. A diplomácia funkcióit lsd. Dr. Nyusztay (2011): Szakdiplomáciai Tanulmányok

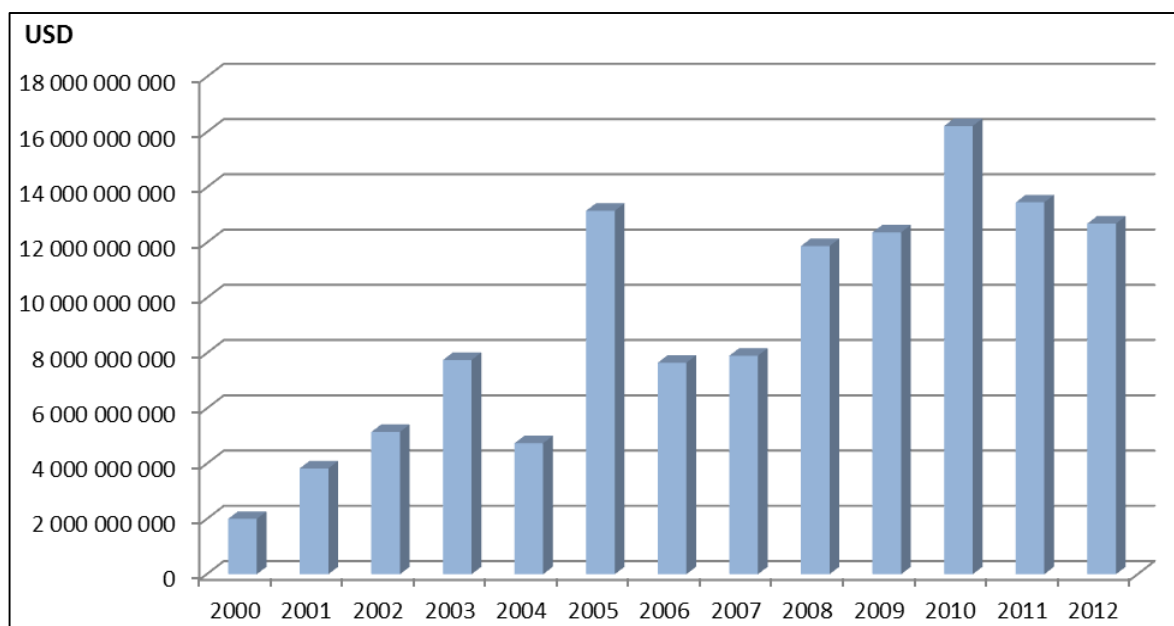
A táblázat alapján – különösen a klasszikus és a humanitárius érdekvédelmi funkciók tartalmi különbözőségei kapcsán – érdekes következtetésre juthatunk a humanitárius és más szakdiplomáciai ágak törekvéseit és természetét illetően. A XX. század elejétől létrejött, új diplomáciai területek (gazdaságdiplomácia, kulturális diplomácia, tudományos és technológiai diplomácia, sportdiplomácia, stb.) elsődleges törekvése ugyanis a saját állam érdekeinek védelme és érvényesítése a partnerországban, az ország külkapcsolatainak kiszélesítése és ápolása saját gazdasági, tudományos, technológiai, infrastrukturális vagy más fejlesztések céljából, valamint a nemzeti kultúra külföldi megismertetése, népszerűsítése. Ezzel ellentétben a humanitárius diplomácia a nemzeti érdekeket háttérbe szorítva más államok felé fordul, a rászorulókat helyezi a középpontba, erőfeszítéseit a katasztrófa-sújtotta országok megsegítése vezérli, humanitárius tevékenységéért viszonzást nem vár.

A fentieket végiggondolva felmerülhet bennünk a kérdés: *Mi motiválja a humanitárius cselekedeteket, ha ennek a donor ország számára látszólag semmiféle gyakorlati „haszna” nincsen? Valóban ennyire érzékenyek a magasabb életszínvonallal rendelkező országok a bajbajutott társadalmak problémáira?*

A humanitárius válságok kezelésére és azok megelőzésére felajánlott összegek milliárdos nagyságrendjét elnézve kijelenthetjük, hogy igen.

A humanitárius források nagyságrendje 2000 és 2012 között

1. sz. ábra

Forrás: Trend Analysis. Financial Tracking Service – Tracking Global Humanitarian Aid Flows
<http://fts.unocha.org/pageloader.aspx?page=Trend-TrendAnalysis> (letöltve: 2013-09-25 20:32)

Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a humanitárius célú felajánlások az egyes országok nemzetközi megítéléséhez is nagyban hozzájárulnak. Maga a katasztrófa – és ilyen módon az arra való reagálás is – általában sajtófőcím, amelyet szerte a világon nagy érdeklődéssel kísérnek a válságban nem érintett államok is. Az adományozó ország reflektorfénybe kerül, s ez egyfajta „vizibilitást” kölcsönöz a számára, amely, ha nem is gazdaságilag mérhető vagy számokban kifejezhető módon, de végső soron visszatükröződik az országimázs javulásában.

Az önzetlen segítségnyújtásnak van még egy lényeges vetülete. A humanitárius célra jelentős összegeket felajánló országok többnyire nemzetközi szervezetek tagállamai, így a tagsági szerződés aláírásával járó pénzügyi vállalások teljesítése a donoroknak kötelessége. A befizetések irányadó mértéktől való elmaradásának és az esetleges nemteljesítésnek anyagi kockázata nincs, viszont az adott ország megítélésén erkölcsi csorbát ejthet. Következésképp a humanitárius hozzájárulások teljesítése, esetleg túlteljesítése egyfajta „versenyt” generál a tagállamok kormányai között,³⁹ amely meglehetősen hatékony motiváló faktora az adományozásnak.

Természetesen ebben a „versengésben” nem minden ország tud részt venni, hiszen szűkös anyagi lehetőségeik miatt sokak még a kötelező hozzájárulásaik teljesítését sem mindig tudják szavatolni. Az egyes országok felajánlásai mértékének különbözőségéből eredő feszültségek megfelelő kezelése, valamint a segítségnyújtásban alkalmazott eltérő gyakorlataik koordinációja súlyos diplomáciai terhet ró a humanitárius tevékenységben szerepet vállaló közösségekre.

Ez utóbbi megállapítás is igazolja, hogy valóban szükség van a humanitárius kérdések diplomáciai kezelésére, a humanitárius diplomáciának helye és szerepe van a résztvevők közötti problémamegoldásban. A humanitárius célra elkülönített költségvetési keretösszeg elosztása is miniszteri, minisztériumi szinten dől el, annak koordinációja, logisztikája ugyancsak diplomáciai hatáskörbe tartozik.

Az alábbi táblázatban a humanitárius diplomácia gyakorlati alkalmazhatóságát mutatom be funkcionkénti bontásban. A magyar diplomácia a 2011-es líbiai válság idején tanúsított helytállása kiváló példát szolgáltat a szakág gyakorlati működésére.

³⁹ Például az Európai Bizottság szíriai válsággal kapcsolatos, néhány hetente megjelenő tájékoztatójában országnév szerint felsorolásra kerülnek a donor országok által 2011 óta felajánlott összegek.

A humanitárius diplomácia gyakorlati alkalmazhatósága

2. sz. táblázat

Képviselés:	A konzuli érdekvédelem és a humanitárius segítségnyújtás indokolásával a magyar Külügyminisztérium a polgárháborús helyzet ellenére fenntartotta nagykövetségét Líbiában, amely az Európai Unió mellett Görögország, Horvátország, Kanada, Olaszország és az Amerikai Egyesült Államok érdekeit is képviselte.
Tárgyalás:	A líbiai magyar nagykövetség erőfeszítéseinek köszönhetően különösen sok egyeztetés eredményeként sikerült elérni, hogy a líbiai hatóságok elengedjenek négy őrizetbe vett külföldi újságíró. A Tripoliba akkreditált magyar nagykövet, Marton Béla rendszeres tárgyalásokat folytatott a líbiai külügyminisztérium tisztviselőivel, így „hosszú, aprólékos munkával” sikerült meggyőznie a líbiai kormányt az érintettek szabadon bocsátásáról.
Információ:	Magyarország a Líbiában működtetett nagykövetségén keresztül rendszeres tájékoztatást kapott az országban zajló eseményekről, amely az Európai Unió elnökségünk szempontjából is kiemelkedően fontos volt. A magyar diplomaták napi kapcsolatban álltak a líbiai hatóságokkal és kinti tartózkodásuknak köszönhetően azonnal értesültek a helyi történésekről.
Kapcsolatépítés:	A magyar külügyminiszter az Európai Unió Tanácsa elnökeként Cecilia Malmström belügyi EU-biztossal közösen hivatalos látogatást tett Egyiptomban, melynek során megtörtént a kapcsolatfelvétel a magyar EU-elnökség és a líbiai felkelők között. A látogatás fő célja az volt, hogy tájékozódjanak az egyiptomi-líbiai határon kialakult migrációs és humanitárius helyzetről, felmérjék egy esetleges humanitárius segítségnyújtás szükségességét, valamint a politikai helyzet várható alakulását. Martonyi János a későbbiekben levélben is megerősítette, hogy az Átmeneti Nemzeti Tanácsot ismerik el a líbiai nép törvényes képviselőjének.
Érdekvédelem:	A líbiai magyar nagykövet elmondása szerint rendszeresen segítettek bajbajutott külföldi állampolgárokon, hiszen naponta keresték meg őket segítségre szoruló emberek, akik szerették volna elhagyni az afrikai államot. A Líbiában rekedt magyar és uniós állampolgárok hazaszállítására tervezett mentőakciót, valamint az országba irányuló magyar segélyszállítmányok civil szervezetekhez való eljuttatását is hazánk képviselete koordinálta.
Kezdeményezés:	A konzuli segítségnyújtás támogatása és a Líbiában rekedt európai polgárok evakuálása érdekében Martonyi János külügyminiszter az elnökség nevében életbe léptette az EU polgári védelmi mechanizmusát. Az aktivált polgári védelmi mechanizmus lehetővé tette az összeurópai segítségnyújtást, valamint az EU légi és tengeri szállítóeszközeinek eredményes összevonását.

Saját szerkesztés. A példa összeállítása során főként magyar sajtóhírekből (HVG, Figyelő, Origo) dolgoztam.

3. HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA A NEMZETKÖZI GYAKORLATBAN

3.1. A humanitárius segítségnyújtás szereplői

A nemzetközi humanitárius rendszer működését a donor országok államigazgatási szervei, a nemzetközi kormányzati és nem kormányzati szervezetek, a vállalatok és magánszemélyek pénzügyi hozzájárulásai, valamint a szereplők szoros együttműködése teszi lehetővé.

A Global Humanitarian Assistance (a továbbiakban: GHA) program, amely 2000 óta készít jelentéseket, a humanitárius válságok támogatásainak, valamint a segítség útjának bonyolult és szövevényes rendszerét hivatott feltérképezni és mindenki számára érthető módon közzétenni. A honlapon megtalálható organigram kiválóan ábrázolja a humanitárius segélyek eredetét és azok csoportosítását.

A globális humanitárius segítségnyújtás rendszere

2. sz. ábra

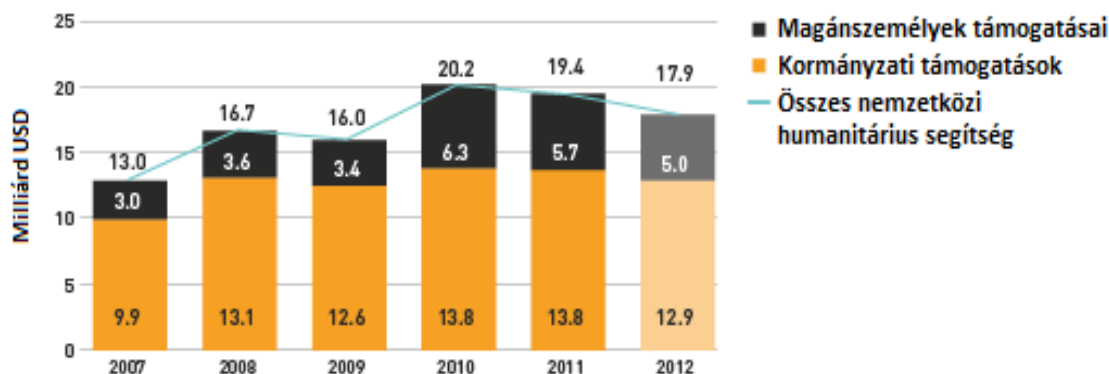

Saját szerkesztés. Forrás: Global Humanitarian Assistance diagram (online): <http://www.globalhumanitarianassistance.org/data-guides/data-sources> (2013-11-04 17:00)

A GHA metodikája szerint a humanitárius célú felajánlások alapvetően két irányból érkeznek: a kormányzati és a magánszférából. A kormányzatok 2012. évi nemzetközi humanitárius felajánlásait országonkénti bontásban a 2. melléklet tartalmazza. Az idei évi jelentés kiemeli, hogy a magánszektor – csekélynek vélt jelentősége ellenére – alapvető fontosságú szerepet tölt be a humanitárius támogatások felajánlásában: a 2007 és 2012 közötti időszakot tekintve az adományok több, mint egynegyede származott ebből a szférából.

Nemzetközi humanitárius válaszadás 2007-2012

3. sz. ábra

Forrás: *International humanitarian response, 2007–2012, GHA Report 2013., p. 11.*

A humanitárius tevékenységek gyakorlatára jellemző, hogy az államigazgatási struktúrán túlmenően a nem kormányzati szegmens is aktívan részt vesz a munkában. Ezek a jellemzően nonprofit szervezetek rendkívül fontos szereplői a humanitárius diplomáciának, hiszen ők a segítségnyújtás tényleges végrehajtói. Lényegesen gyorsabban képesek reagálni a hirtelen bekövetkező katasztrófákra, naprakészebbek, valamint rendszerint jobb helyismeretekkel rendelkeznek a humanitárius válságterületeken, mint a kormányzati szegmens. Tevékenységüket alapvetően adományokból finanszírozzák és elsősorban az önkéntes munkaerőre építenek.

Ian Smillie és Larry Minear „A nemzetek adománya”⁴⁰ című könyve éles kritikát fogalmaz meg a humanitárius támogatások jelenlegi rendszeréről.⁴¹ A szerzőpáros rávilágít arra, hogy az adományozás ténye a válságok elszenvetői szempontjából kritikus, ennek mértéke pedig többnyire nem elegendő. Jelen megállapítást a GHA 2013 jelentés is alátámasztja, amelynek kimutatásában szembetűnő, hogy 2000-től napjainkig a donor-teljesítmények globális szinten a humanitárius szükségleteknek átlagosan csupán a kétharmadát fedezték (lásd a 3. mellékletet). Az elmúlt két év enyhe visszaesésétől eltekintve a humanitárius igények folyamatosan növekvő tendenciát mutatnak, amelyet nem követ ilyen mértékben a donor országok segélyeinek összege. Az ENSZ például 2011-hez hasonlóan 2012-ben is 8,9 milliárd USD összegű konszolidált finanszírozási

⁴⁰ A cím eredeti (angol) nyelven: *The Charity of Nations*

⁴¹ Ian Smillie – Larry Minear (2004): *The Charity of Nations. Humanitarian Action in a Calculating World*. Kumarian Press, Inc., Bloomfield, USA. p. 225.

kérelmet terjesztett elő, és 21 ország humanitárius szükségleteinek kezeléséhez mindössze 5,6 milliárd USD finanszírozást kapott.

„A nemzetek adománya” bírálja, hogy a segítségnyújtás önkéntes jellege negatív irányban is befolyással lehet a tényleges válságkezelésre: mivel önkéntes támogatásról van szó, annak megtagadása sem eredményez kötelezettségszegést. A felvetett probléma jogos, bár – ahogy erre már a dolgozat elején is utaltam –, a donor országok igyekeznek teljesíteni pénzügyi vállalásaikat, már csak az erkölcsi megítélésük miatt is. Egyelőre azonban még nyitott kérdés, hogy a támogatások összege eléri-e valaha a globális szükségletek mértékét.

3.2. A nemzetközi humanitárius rendszer működése

A nemzetközi humanitárius segítségnyújtási rendszer összefüggéseinek átlátása – annak sokszereplős mivoltából fakadóan – meglehetősen nehéz, a humanitárius diplomácia megvalósítása pedig széttagolt. Ezért a segítségnyújtás mechanizmusának aspektusából világítom meg a nemzetközi szereplők tevékenységét, egymáshoz való viszonyukat, valamint a humanitárius rendszerben végbemenő folyamatokat.

3.2.1. A koordináció központi szereplője – az ENSZ

A humanitárius diplomácia, valamint a segítségnyújtás gyakorlati megvalósulásában az ENSZ-nek kiemelkedő, központi szerepe van. A Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalán (a továbbiakban: OCHA⁴²) kívül számos szakosított intézményét, alapját és programját képes a humanitárius segítségnyújtás szolgálatába állítani. Az ENSZ a humanitárius feladatok elvégzésére 1991-ben, a Titkárság részeként hozta létre a Humanitárius Ügyek Főigazgatóságát, amely az 1998-ban bekövetkezett főtitkári szervezeti reformot követően Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala néven alakult újjá.

Az OCHA küldetése a következő pontokban foglalható össze:

- *humanitárius műveletek hatékony és szabályozott mozgósítása és koordinálása a katasztrófák és válsághelyzetek következtében kialakult emberi szenvedés enyhítése érdekében a nemzeti és nemzetközi szereplőkkel együttműködésben*
- *rászorulókat pártfogása az őket megillető jogok tekintetében*
- *válságokra való felkészültség és megelőzés előmozdítása*
- *fenntartható megoldások kidolgozása*⁴³

⁴² Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 1998.

⁴³ Who we are. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (online): <http://www.unocha.org/about-us/who-we-are> (letöltve: 2012-12-20 11:03)

Valamely válság bekövetkezése esetén két kritikus elvárás van a segítségnyújtást illetően: a gyorsaság és a minőség. Ezért az ENSZ 46/182-es közgyűlési határozatát 2005-ben reformokkal egészítették ki, amelyek legszembevetőbb vívmánya a klaszter megközelítés. A humanitárius rendszer fejlesztése szempontjából szükségszerű volt egy globális szintű humanitárius koordináció létrehozása, amelyet a különböző anyagi háttérrel, személyi állománnyal és profillal rendelkező nemzetközi szervezetek munkájának összehangolására dolgoztak ki.

A 2005-ös Srí Lanka-i szökőár humanitárius segítségnyújtási tapasztalatai megerősítették, hogy a transznacionális jellegű katasztrófák többoldalú, összehangolt válaszadást igényelnek, amely akkor lehet a leghatékonyabb, ha a szükségletek felmérése pontosan megtörténik és a segítségnyújtásban részt vevők irányítása egy kézben összpontosul. Ennek érdekében az ENSZ fennhatósága alatt, valamint az azon kívül működő humanitárius szervezeteket 11 csoportba rendezték (ezeket nevezzük klasztereknek) majd – profiljuknak és kapacitásuknak megfelelően – kijelölték a számukra az egyes szektorokon belüli teendőket.

Az ENSZ humanitárius segítségnyújtásának klaszter-koordinációja

4. sz. ábra

Forrás: Cluster Coordination. UN OCHA⁴⁴

A klaszter-megközelítés lényege az, hogy bármely szereplő, aki a segítségnyújtásban részt kíván venni, az adott szektor koordinátorának iránymutatásaival

⁴⁴ <http://www.unocha.org/what-we-do/coordination-tools/cluster-coordination> (letöltve: 2013-09-30 12:56)

összhangban kezdje meg a tevékenységét. A végrehajtó szervezetek – akiknek mandátumában, tapasztalataiban és a katasztrófát illető megközelítéseiben nagymértékű eltérések tapasztalhatók – együttes koordinálása a humanitárius diplomácia talán legnagyobb belső kihívását jelenti. Nagy volumenű válságok esetén bizonyos szektorokban akár több száz humanitárius szervezet átfogó irányítására is szükség lehet, így ezek összefogásának elengedhetetlen feltétele az egyértelmű vezetés, a kiszámíthatóság és az elszámoltathatóság kritériumainak teljesítése.⁴⁵

A klaszter-mechanizmus legfőbb irányítója a Rendkívüli Segítségnyújtás Koordinátora, az OCHA mindenkor vezetője, aki egyben az Intézményközi Állandó Bizottság elnöki tisztségét is betölti. Az említett pozíciók képviselőjét 2010 szeptemberétől Valerie Amos bárónő látja el.⁴⁶ Ő krízishelyzetekben az IASC-vel egyeztetve országon belüli humanitárius vezetőt (úgynevezett „humanitárius koordinátort”, más néven „rezidens koordinátort”) nevez ki, aki általában az érintett állam ENSZ koordinátora. Azért lényeges, hogy a humanitárius koordinátor rezidens személy legyen, mert a válság helyi sajátosságainak ismeretében könnyebben tudja irányítani az ENSZ úgynevezett humanitárius országcsoportjait (HCT⁴⁷), valamint a bajbajutott emberekkel való kommunikáció is gördülékenyebb általa. A humanitárius országcsoportok olyan szervezetekből állnak, amelyek felvállalják az országon belüli humanitárius műveleteket és részt vesznek a koordinációs intézkedésekben. Ezek lehetnek ENSZ ügynökségek, hazai és nemzetközi nem kormányzati szervezetek, a Nemzetközi Migrációs Szervezet és egyéni mandátumuknak megfelelően a Vöröskereszt Mozgalmat alkotó szervezetek bármelyike.⁴⁸

A 2005-ben kezdődött reformfolyamat eredménye az ENSZ Közgyűlése által 2006-ban létrehozott CERF⁴⁹ nevű pénzalap is, amely egy központi, humanitárius célokra fenntartott, válságok bekövetkezése esetén azonnal hozzáférhető forrást jelent. Kormányzati, regionális és helyi önkormányzati hozzájárulások éves feltöltéseiből,

⁴⁵ Reference Module for Cluster Coordination at the Country Level. IASC (online): https://clusters.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/iasc-coordination-reference%20module-en_0.pdf (letöltve: 2013-09-21 10:47)

⁴⁶ The Under-Secretary-General and Emergency Relief Coordinator. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (online): <http://www.unocha.org/about-us/headofOCHA> (letöltve: 2013-09-21 18:01)

⁴⁷ Humanitarian Country Team

⁴⁸ Inter-Agency Standing Committee: Guidance for Humanitarian Country Teams (online): <https://clusters.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/IASC%20Guidance%20for%20Humanitarian%20Country%20Teams,%20Nov%202009.pdf> (letöltve: 2013-10-23 17:59)

⁴⁹ Central Emergency Response Fund – Központi Szükséghelyzeti Válaszalap

valamint a magánszektor által biztosított felajánlásokból tevődik össze. Megalapítása óta a világ legnagyobb humanitárius célú pénzügyi allokációit tudhatja magáénak és egyike azon forrásösszegeknek, amelyeket szükség esetén elsőként szabadítanak fel.⁵⁰

A multilaterális válaszadás gyenge pontjainak kiküszöbölésére a Rendkívüli Segítségnyújtás Koordinátora az IASC-vel közösen felülvizsgálta a humanitárius segítségnyújtás működési gyakorlatát és a humanitárius reformfolyamatok részeként 2011-ben megalkották a Transformative Agenda elnevezésű programot. Ennek célja a jelenlegi humanitárius válságkezelési modell alkalmazhatóságának javítása, amely a következő három pilléren nyugszik:

- *vezetői kapacitások megerősítése*
- *koordinálás rendszerének fejlesztése*
- *nagyobb elszámolási kötelezettség az érintett közösségek felé*⁵¹

3.2.2. A legnagyobb donor – az Európai Unió

Az ENSZ-szel szoros együttműködésben valósul meg az Európai Unió humanitárius tevékenysége. A Humanitárius Segítségnyújtással Kapcsolatos Európai Konszenzus is deklarálja, hogy az EU erősen elkötelezett a humanitárius segélyezés helyes gyakorlata (vagyis a Jó Humanitárius Donortevékenység⁵²) mellett, valamint elismeri és támogatja az ENSZ központi szerepét a humanitárius válságokra adott egységes nemzetközi válaszadás előmozdításában. Az EU humanitárius segítségnyújtása a tagállamok által támogatott programokon és projekteken keresztül, az Európai Bizottság képviseletében valósul meg.

„Válsághelyzetben a lakosság legkiszolgáltatottabb rétegeinek segítése világszerte a nemzetközi közösség morális kötelessége, élet és halál felett dönthet.” – hangsúlyozza a Bizottság. 2012. évi jelentésében⁵³ is szerepel, hogy erre való tekintettel az Európai Unió és annak 27 tagállama globális szinten úgynevezett „referencia-donor” szerepet tölt be: a katasztrófák és válságok áldozatainak megsegítéséhez szükséges pénzeszközök több mint

⁵⁰ CERF Annual Report 2012. p.12.

⁵¹ Transformative Agenda. IASC (online): <http://www.the-ecentre.net/resources/workshop/materials/349/TRANSFORMATIVE%20AGENDA.pdf> (letöltve: 2013-09-22 16:37)

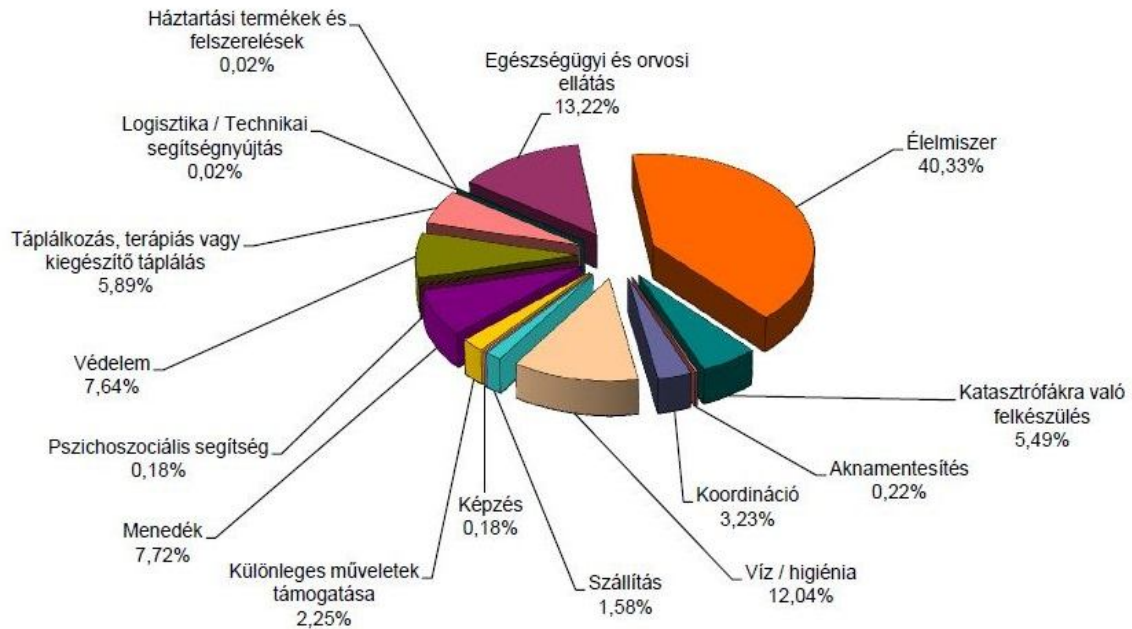
⁵² A humanitárius segélyezés alapelvei és helyes gyakorlata, Stockholm, 2003. június 17.; elfogadva az OECD-DAC által 2006. áprilisban.

⁵³ A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK. Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikájáról és annak 2012. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2013.9.25. COM(2013) 658 (online): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0658:FIN:HU:PDF> (letöltve: 2013-10-23 17:30)

felét biztosítja. Az Unió 2012-es humanitárius felajánlásainak költséghelyenkénti megoszlását az alábbi tortadiagramon láthatjuk.

Az Európai Unió humanitárius segélyeinek ágazatonkénti megoszlása (2012)

5. sz. ábra

Forrás: A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, 2012⁵⁴

Az 1992-ben alapított Európai Humanitárius Segélykoordinációs Iroda (a továbbiakban: ECHO) az Európai Bizottság szervezeti egysége, amely 2004. november 1-jétől Főigazgatóságként (DG ECHO⁵⁵) működik. Az ECHO humanitárius segítségnyújtásának egyik fő jellemzője a szükségalapú megközelítés, amelynek érdekében egy katasztrófát követően az EU szakértői azonnali helyszíni igényfelmérést végeznek.

Az ECHO a segítségnyújtási programok tekintetében nem végrehajtó, hanem donortevékenységet folytat. A humanitárius műveletek finanszírozását több mint 200 partnerszervezeten keresztül végzi, amelyekhez nem kormányzati szervezetek, ENSZ ügynökségek, és más nemzetközi szervezetek tartoznak.⁵⁶ Az ECHO és a civil szféra

⁵⁴ Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikájáról és annak 2012. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2013.9.25. COM(2013) 658 (online): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0658:FIN:HU:PDF> (letöltve: 2013-10-23 18:18)

⁵⁵ Directorate-General for Humanitarian Aid and Civil Protection – Az Európai Bizottság Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatósága

⁵⁶ A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK. Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikájáról és annak 2011. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2012.9.6. COM(2012) 489 (online): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0489:FIN:HU:PDF> (letöltve: 2013-09-16 21:42)

együttműködésének alapjait partnerségi keretegyezmények fektetik le, amelyek megkötésének feltételeit a keretszerződések jogi alapját képező tanácsi rendelet határozza meg. Ez komoly, több lépcsős vizsgálatot (úgynevezett előminősítést) ír elő, amelyben a partner jogosultságát, ezt követően pedig alkalmasságát ellenőrzik.⁵⁷ A jogosultsági és alkalmassági kritériumok a 4. mellékletben szerepelnek.

3.2.3. A DAC-on kívüli segélyezés

A humanitárius segélyek nagyságrendjét tekintve az OECD DAC tagországokat tömörítő közösség nevezhető a legnagyobb donornak, azonban a segélyezésben számos DAC-on kívüli ország is részt vesz. Ezek az országok jellemzően más humanitárius gyakorlatot folytatnak mint a DAC tagok, és többnyire nem az ENSZ által kidolgozott alapelveket követve végzik humanitárius tevékenységüket, donortevékenységük mégis jelentős. 2012-ben például a humanitárius segélyek összességében 1,4 milliárd dollárral emelkedtek, amelyből több mint 1 milliárd dollárt a török hozzájárulás tett ki.⁵⁸ Törökország ezzel – sok DAC tagállamot is megelőzve – a 4. helyre emelkedett a humanitárius támogatók rangsorában.

Az új világrendben zajló társadalmi, politikai és gazdasági átrendeződésnek köszönhetően – amely számos, eddig kevésbé jelentős befolyással rendelkező állam felemelkedését hozza magával – a jövőben a nem DAC tagországokból származó humanitárius segélyek növekedésére lehet számítani. Például növekvő donorteljesítményt mutathatnak fel a BRIC országok⁵⁹, amelyek – különösen, mivel maguk is voltak már részesei humanitárius katasztrófának –, feltételezhetően ugyanolyan fogékonyan reagálnak a rászoruló területek problémáira, ahogy azt most a humanitárius segítségnyújtásban élenjáró nyugati gazdaságok teszik.

A következő évtizedek egyik komoly, humanitárius vonatkozású kérdése – az állandó problémának számító, elegendő mennyiségű anyagi forrásszerzésen túl – feltételezhetően az lesz, hogy a DAC és nem DAC tagállamok humanitárius segélyezési gyakorlatait hogyan lehet egymással összehangolni, kompatibilissé tenni, a támogatások rendszerét pedig pénzügyi értelemben átláthatóbbá tenni.

⁵⁷ Európa. Az uniós jogszabályok összefoglalói. Humanitárius szervezetekkel kötött partnerségi keretszerződések (online): http://europa.eu/legislation_summaries/humanitarian_aid/r10007_hu.htm (letöltve: 2013-09-16 23:01)

⁵⁸ GLOBAL HUMANITARIAN ASSISTANCE REPORT 2013, p. 10.

⁵⁹ A mozaikszó Brazília, Oroszország, India és Kína kezdőbetűiből áll össze, valamint ezekkel együtt szokták még említeni a Dél-afrikai Köztársaságot is, amely a rövidítést BRICS-re módosítja.

4. HUMANITÁRIUS DIPLOMÁCIA MAGYARORSZÁGON

4.1. A magyar humanitárius segítségnyújtás illeszkedése a nemzetközi környezetbe

Magyarország humanitárius segítségnyújtásának koordinációját az államigazgatási szervek közül a Külügyminisztérium látja el, amely a segélyezés során a Jó Humanitárius Donortevékenység szellemében jár el, tiszteletben tartva a humanitárius alapelveket és a bajbajutott országok szenvedő lakosainak szükségleteit.⁶⁰

Hazánkban a humanitárius segélytevékenység a donorpolitika része, a nemzetközi fejlesztési együttműködési (NEFE) politikához illeszkedik,⁶¹ amelynek keretei az ezredfordulót követően alakultak ki. Magyarország az OECD és az EU előírásainak megfelelő donor tevékenységét 2003-ban kezdte meg, ennek megfelelően az első konkrét utalást hazánk humanitárius segítségnyújtási tevékenységére a Külügyminisztérium 2003-as NEFE beszámolójában találjuk. A jelentés a humanitárius segélykeret pontos összegéről nem tesz említést, de mivel a 2004. évi bilaterális tervezés alapján a humanitárius segítség a NEFE-keret 4 százalékát tette ki,⁶² következtethetünk arra, hogy a humanitárius célú előirányzat körülbelül 33-42 millió forint lehetett. A későbbi NEFE beszámolókat tanulmányozva láthatjuk, hogy ez a költségvetési keretösszeg 2009-ben jelentősen lecsökkent és azóta minden évben már csak 10 millió forint összegű.

4.2. A humanitárius segítségnyújtás működési mechanizmusa Magyarországon

A humanitárius diplomácia magyarországi struktúrája azokra a kormányzati és nem kormányzati intézményekre, szervezetekre épül, akik a segítségnyújtás szolgálatában végzik mindennapi feladataikat és szükség esetén mozgósítani tudják anyagi vagy más természetű forrásaikat a rászorulókat érdekében. A rendszer a szereplők státuszát tekintve többszintű, ennek ellenére nem feltételez hierarchikus viszonyokat, inkább a tevékenységben részt vevők kölcsönös együttműködésén alapszik. A továbbiakban – a fejezet végén szereplő ábrával összhangban – szintenkénti bontásban mutatom be a

⁶⁰ Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési, Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főosztály: Jelentés Magyarország 2011. évi nemzetközi fejlesztési és humanitárius segítségnyújtási tevékenységéről. (Budapest, 2012. november 19.)

⁶¹ Dr. Fodor Erika (2005): A nemzetközi és magyar humanitárius segélypolitika alakulása, In: A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században. ENSZ-Akadémia. Magyar ENSZ Társaság – HUNIDA Kht. p. 187.

⁶² A beszámoló szerint az Országgyűlés 2004-re a központi költségvetés Külügyminisztérium fejezetében 1,05 milliárd forint előirányzatot hagyott jóvá a NEFE Program előirányzatán, mely összeg év közben, az általános takarékosági intézkedések alapján 832,5 millió forintra csökkent.

magyar humanitárius rendszer működését, szereplőit és egymáshoz való viszonyukat.

I. szint: kormányzati szervek

A Külügyminisztériumnak a humanitárius segítségnyújtás tekintetében meghatározó szerepe van, amely a feladatköreiből is egyértelműen megállapítható: ő van felhatalmazva a humanitárius segítségnyújtási politika kidolgozására, a segítségnyújtás központi koordinációjára, a tevékenységek végrehajtására, valamint a külügyminiszter kompetenciái közé tartozik a humanitárius segélyezési keret felhasználásáról való döntés.

Az intézményen belüli együttműködés mellett a Külügyminisztériumnak lehetősége van a többi kormányzati szervezet segítségét kérni valamely segélyakció lebonyolításához, így előfordulhat, hogy a segítségnyújtás több intézmény közös projektjeként valósul meg. Szoros együttműködés alakulhat ki például a Külügyminisztérium és a Belügyminisztérium között, ahol a leggyakrabban a polgári védelemért felelős Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) segíti a humanitárius akciókat. Együttműködésük legfrissebb példája az október közepén Szófiába indított segélyszállítmány, amelyet a magyar kormány a szír menekültek miatt Bulgáriában kialakult humanitárius válságra való tekintettel küldött az országnak.⁶³

Arra is volt már példa, hogy a természetbeni adományok elszállítása miatt a Külügyminisztérium a Honvédelmi Minisztérium illetékes Főosztályához fordult, amely jobb helyismeretének és megfelelő gépjárműparkjának köszönhetően könnyebben meg tudta oldani az adomány válságos területre való eljuttatását. Például 2011 januárjában a honvédelmi miniszter és a külügyminiszter közös kompetenciája volt⁶⁴ a Honvédelmi Minisztériumnál feleslegessé vált 1500 pár gumicsizma eljuttatása a természeti katasztrófa sújtotta Montenegró lakossága részére.

Hasonlóképpen a Vidékfejlesztési Minisztérium is hozzájárult már a WFP élelmezéssel kapcsolatos céljai eléréséhez, amely támogatás ugyancsak humanitárius jellegűnek tekinthető.

II. szint: nemzetközi szervezetek

A struktúra következő szintjén a magyar humanitárius diplomácia legfontosabb

⁶³ Belügyminisztérium, OKF: Negyvenezer eurós segélyszállítmány indult útnak Bulgáriába (online): http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=2279 (letöltve: 2013-10-31 10:48)

⁶⁴ 1006/2011. (I. 14.) Korm. határozat a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében lévő egyes ingó vagyonelemek segélyként történő térítésmentes tulajdonba adásáról. Magyar Közlöny, 4. szám, 2011. január 14. (online): <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk11004.pdf> (letöltve: 2013-10-28 11:08)

partnerei, az EU, illetve az őt képviselő DG ECHO és az ENSZ illetékes szerve, az OCHA állnak, különleges esetekben a NATO-tól való segítségkérésre is sor kerülhet.

Az Európai Unió és az OCHA szinte minden humanitárius válság kezelésénél jelen vannak, hiszen koordinációs szerepük alapvető fontosságú. A NATO bevonása azonban csak akkor történik meg, ha a katasztrófa súlyossága olyan mértékű, hogy azzal az elsődleges végrehajtók (a helyi hatóságok vagy a civil szervezetek) képtelenek megbirkózni. 2005-ben például két ízben is szükség volt a katonai szervezet segítségére:⁶⁵ az Egyesült Államokban pusztító Katrina hurrikán és a pakisztáni földrengés esetében.

III. szint: nemzetközi szervezetek

A civil szervezetek a humanitárius struktúra sarokköveit jelentik, hiszen szerteágazó tevékenységük mellett számos humanitárius program megalkotói, valamint a válságok enyhítését célzó tényleges segítségnyújtás is általuk valósul meg. Magyarországon a humanitárius segítségnyújtás végrehajtói elsősorban egyházak, felekezetek, civil szervezetek. A legnagyobb volumenű humanitárius akciók lebonyolítása a Magyar Vöröskereszt, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, a Baptista Szeretetszolgálat, a Katolikus Karitás és a Máltai Szeretetszolgálat nevéhez köthető.

A Magyar Vöröskereszt a kormány humanitárius tevékenységének egyik fő támogató szervezete, amely számos – főként belföldi – segélyakcióban volt már a kormányzat végrehajtó partnere. A Vöröskereszt internetes portálján⁶⁶ olvasható, hogy a Szövetség 2007-ben Budapestre telepítette Európai Zóna Irodáját, amely 53 ország nemzeti társaságának munkáját koordinálja.

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezetet azért kell kiemelnünk, mert az ECHO a hazai humanitárius NGO-k közül csak velük kötött keretmegállapodást a meghatározott kritériumok⁶⁷ teljesítésére való tekintettel.

A Baptista Szeretetszolgálat jelentős belföldi tevékenysége mellett országokon átívelő projektek támogatója is. A Fülöp-szigeteken november közepén végigsöprő Haiyan tájfun mentési munkálataira például az elsők között jelentkezett a szeretetszolgálat humanitárius csapata, akik egy ötezer dollár értékű gyorssegélyt is magukkal vittek a

⁶⁵ Maurits Jochems: A NATO növekvő humanitárius szerepvállalása. NATO Tükör, Tavasz 2006 (online): <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/hungarian/art4.html#header> (letöltve: 2013-10-31 14:44)

⁶⁶ Nemzetközi tevékenységeink. Magyar Vöröskereszt (online): <http://www.voroskereszt.hu/nemzetkoezi-tevekenysegeink.html> (letöltve: 2013-09-24 15:54)

⁶⁷ Framework Partnership Agreement (FPA) with DG ECHO (online): http://ec.europa.eu/echo/files/partners/humanitarian_aid/fpa_partners.pdf (letöltve: 2013-08-23 08:36)

rászorulóknak megsegítésére.⁶⁸

A Katolikus Karitászt leginkább a belföldi segítségnyújtásban érhető tetten. Honlapjukon olvasható hír⁶⁹, hogy – rendkívül sok egyéb jótékony kezdeményezésük mellett – a júniusi dunai árvízkárok helyreállítására több mint 100 ház felújítását (körülbelül 120 millió forint értékben) teljes egészében a szervezet vállalta.

A Külügyminisztériumnak a jelenleg is tartó szíriai válság megsegítésében a Máltai Szeretetszolgálat fő partnere. A 2011-es beszámolóban például az áll, hogy a szervezetet a szíriai egészségügyi felszerelések biztosításával bízták meg, amely célra 2 millió forintot folyósítottak a szeretetszolgálatnak.

IV. szint: magánszektor

Nem hagyhatók figyelmen kívül a magánszektor szereplői sem, akik a tőkeerős nagyvállalatoktól egészen a magánszemélyekig nagyon sokféle szerveződés tagjaként, sokféle módon juttathatnak el adományt a rászorulóknak részére. A magánszektorba tartozók jellemzően végrehajtó, nonprofit társaságokhoz utalják adományaikat, de nem ritka jelenség az sem, hogy az ENSZ humanitárius tevékenységében érintett hivatalaihoz, programjaihoz és alapjaihoz küldik el a segílyt.

A segítségnyújtás hazai struktúrájában részt vevő intézmények és szervezetek kapcsolatát, valamint a segílyek útját a következő oldalon szereplő ábrán rendszereztem. A humanitárius szereplők az illusztráción nem teljes körűen ábrázoltak, hiszen egy komplex válaszadásban akár az ENSZ valamennyi szakosított intézménye vagy segílyalapja érintett lehet, így az átláthatóság kedvéért csupán néhány szereplőt tüntettem fel jelzés értékkel.

A szürke térben szereplő intézmények és szervezetek a segítségnyújtási műveletek közvetlen résztvevőit, a végrehajtásban aktív nemzetközi és civil szervezeteket reprezentálják. Mivel a NATO csupán indokolt esetben van jelen a műveleteknél, részben tartozik csak a végrehajtók csoportjához. A Vöröskereszt a segítségnyújtásban való kiemelkedő szerepére való tekintettel különül el a többi (hatszögben ábrázolt) humanitárius NGO-tól, valamint különleges (hibrid) státusza miatt helyezkedik el a nemzetközi szervezetek és a nem-kormányzati szervezetek határmezsgyéjén.

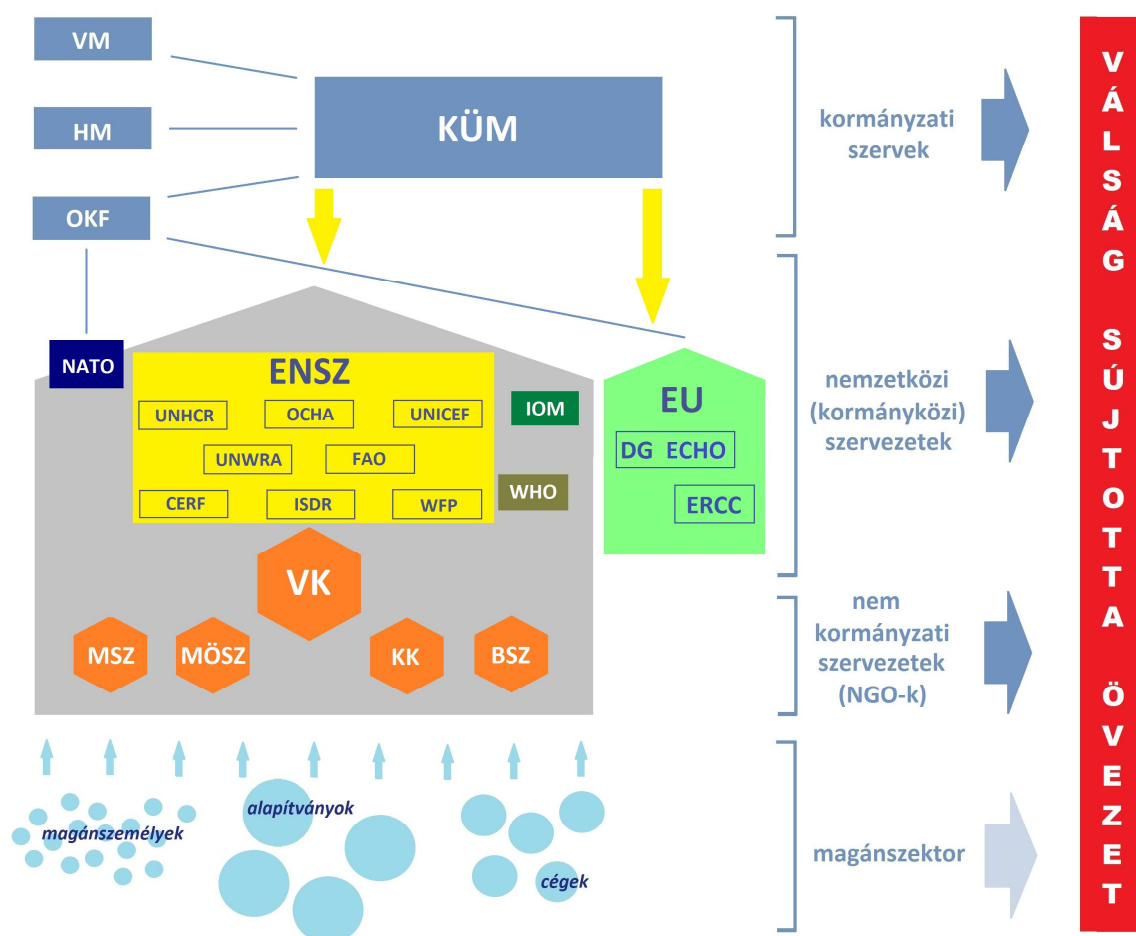
⁶⁸ A Fülöp-szigetekre utazik a baptisták csapata, Híradó.hu (online):

http://www.hirado.hu/Hirek/2013/11/10/10/A_Fulop_szigetekre_utazik_a_Baptista_Szeretetszolgalat_csapata.aspx (letöltve: 2013-11-12 22:40)

⁶⁹ Katolikus Karitászt: Elkészültek az első árvízi házak (online): <http://www.karitasz.hu/aktualis/korabbi-hirek/elkeszultek-az-elso-arvizi-hazak> (letöltve: 2013-11-06 12:53)

A humanitárius segítségnyújtás működési mechanizmusa Magyarországon

6. sz. ábra

- BSZ: Baptista Szeretetszolgálat
 CERF: Központi Szükséghelyzeti Válaszalat
 DG ECHO: Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatósága
 ERCC: Veszélyhelyzet-kezelési Koordinációs Központ
 FAO: Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete
 HM: Honvédelmi Minisztérium
 IOM: Nemzetközi Migrációs Szervezet
 ISDR: Nemzetközi Katasztrófa-csökkentési Stratégia
 KK: Katolikus Karitás
 KÜM: Külügyminisztérium
 MÖSZ: Magyar Ökumenikus Segélyszervezet
 MSZ: Máltai Szeretetszolgálat
 NATO: Észak-atlanti Szerződés Szervezete
 OCHA: Az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala
 OKF: Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
 UNHCR: Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága
 UNICEF: Az ENSZ Gyermekalapja
 UNWRA: Az ENSZ Palesztin Menekülteket Segélyező Szervezete és Munkaközvetítő Hivatala
 VK: Vöröskereszt
 VM: Vidékfejlesztési Minisztérium
 WFP: Az ENSZ Élelmezési Világalapja
 WHO: Egészségügyi Világszervezet

Saját szerkesztés Az ábra Orosz Tamással (Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési, Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főosztály) történt konzultáció alapján készült.

4.3. A magyar humanitárius diplomácia kihívásai és fejlesztési lehetőségei

A magyar humanitárius tevékenység az európai uniós csatlakozásunk utáni harmonizációt követően nagy átalakuláson ment keresztül, amely nagy hatással volt a hazai humanitárius diplomácia fejlődésére. Azonban akár a fejlettebb nyugat-európai országok hasonló szakterületéhez viszonyítjuk, akár az elérni kívánt abszolút célok megvalósulását elemezzük, mindenképpen elmondható, hogy akad még fejleszteni való feladatunk ezen a téren.

A magyar humanitárius diplomácia intézményi háttérének alapvető problémája a kormányzati szintű megosztottság. A szaktárcán belül a humanitárius feladatok – jellegüktől függően – más-más főosztály illetékességi körébe tartoznak. Ennek a széttagolt berendezkedésnek megvan az az előnye, hogy az egyes területekkel (mint például szabályozás és koordináció, nemzetközi humanitárius jog, ENSZ ügynökségek és Vöröskereszt) külön szervezeti egység foglalkozik, ugyanakkor jelentősen megnehezíti a humanitárius kérdések, különösen a források egységes kezelését. Ez adminisztrációs tekintetben is többlet terhet ró az érintett főosztályokra és a döntésekhez szükséges jóváhagyások megszerzése is időigényesebb.

Ennek áthidalására a humanitárius kérdésekben érintett főosztályokat a hozzájuk tartozó költségvetési előirányzatokkal együtt a NEFE tevékenységtől különválasztva, de azzal szoros együttműködésben egy szervezeti egység alá lehetne vonni. Ezáltal a minisztériumban szükségessé válna kifejezetten humanitárius ügyekkel foglalkozó státuszok létrehozása, és elképzelhető, hogy hivatalosan is alkalmazható volna a „humanitárius diplomata” megnevezés.

Annak ellenére, hogy 2003-ban Magyarország donor ország lett, nincs még saját humanitárius stratégiája. A humanitárius kérdésekre – a tágabb, nemzetközi fejlesztési terület részeként – jóval kevesebb figyelem irányul és ez az éves jelentésekben is megmutatkozik. Előrelépés azonban, hogy az Országgyűlés ez év júniusában felhívást intézett a kormányhoz a nemzetközi fejlesztési keretstratégia kidolgozására, amelynek részét képezi a humanitárius stratégia is. Ennek megalkotása meglehetősen időszerű és fordulópontot jelenthet az eddigi segítségnyújtási gyakorlat tekintetében. A tervek szerint a készülő dokumentum az elkövetkező hat évre fogja felvázolni a humanitárius szakpolitika irányait, ennek tartalma azonban egyelőre nem nyilvános.

Az Országgyűlés Külügyi bizottságának a készülő stratégiával kapcsolatos ülésén⁷⁰ jónak tűnő javaslatok hangzottak el a költségvetési előirányzat növelésére. Ilyen kezdeményezés például, hogy a személyi jövedelemadó 1 százalékát humanitárius célra vagy humanitárius szervezetek támogatására lehessen fordítani. De jelenlegi adórendszerünk is kínálhat megoldásokat a humanitárius források növelésére. Például az alapítványok és nonprofit szervezetek egykori „kiemelten közhasznú” kategóriájának visszaállítását, és a részükre kifizetett támogatások (legalább egy részének) adóból való leírását, illetve visszatérítését mindenképp érdemes lenne megfontolni, természetesen a megfelelő ellenőrzési szigor és a felhasználás jogszerűségének betartása mellett.

A szervezeti felépítéshez és a stratégiai szemlélethez kapcsolódik az a lényeges kérdés is, hogy költségvetési szempontból miként oszlanak meg a humanitárius felajánlások az egyes főosztályok között. A Külügyminisztérium 2012. évi beszámolójában azt olvashatjuk, hogy „a humanitárius segítségnyújtási előirányzaton 2012-ben 10 millió forint állt rendelkezésre sürgősségi segélyakciók finanszírozására”, ellenben ugyanezen dokumentum végén szereplő táblázatban (amelyet 5. mellékletként leközlök) már 252 millió forint összértékű segély szerepel. Ennek az ellentmondásosságnak az a magyarázata, hogy az utóbbi szám a nemzetközi szervezetek számára fenntartott (a szakmában használatos kifejezéssel élve: pántlikázott) önkéntes felajánlásokat is magában foglalja. Amennyiben egy hirtelen bekövetkező válság esetén a sürgősségi keretösszeg lekötése már megtörtént, vagy nem áll rendelkezésre elegendő mennyiségű forrás, ezekből az önkéntes hozzájárulásokból, illetve a korábbi évek maradványértékeiből csoportosítanak át pénzeket. Ezek az átcsoportosítások azonban nehezen megvalósíthatók, mivel csak indokolt esetben lehet eltérni a tervezett felosztástól, ezek megtörténte után pedig már nehezen követhető, hogy melyik keretből pontosan mi került finanszírozásra.

Finanszírozási szempontból további problémát jelent, hogy a tíz évvel korábbi előirányzatokhoz képest most körülbelül negyedannyi összeget tudunk humanitárius célokra fordítani és ez súlyos terhet ró a Külügyminisztérium NEFE Főosztályára. Az évi 10 millió forintos keretösszeg a legnagyobb körütekintéssel történő felosztás mellett sem elegendő arra, hogy hazánk érdemben is kifejezésre juttassa segítő szándékát.

⁷⁰ Jegyzőkönyv az Országgyűlés Külügyi bizottságának 2013. június 17-én, hétfőn, 11 óra 03 perckor az Országház főemelet 55. számú tanácstermében megtartott üléséről (online): <http://www.parlament.hu/biz39/bizjkb39/KUB/1306171.pdf> (letöltve: 2013-11-04 15:40)

Véleményem szerint érdemes lenne egy széleskörű, civil összefogás keretében megpróbálni kormányzati szinten felülvizsgáltatni az előirányzat nagyságát. Az összeg megnövelése a nonprofit szervezeteknek is érdeke, hiszen a kapott támogatások az ő működésüket is befolyásolják. Ez a lobbi tevékenység minden bizonnyal kitartó és megfeszített munkát igényel, viszont amennyiben sikerülne megnövelni az előirányzat összegét, lényegesen jobb eredményeket tudnánk felmutatni a nemzetközi segélyezés tekintetében.

A közpénzből történő humanitárius segélyezés megnövelését illetően a lakosság véleménye valószínűleg megoszlaná, hiszen a költségvetésből finanszírozott tevékenységek köre mindig sarkalatos kérdés. Nem mindenki ért feltétlenül egyet a harmadik országok megsegítésére szánt összegek emelésével, amikor azt látja, hogy ezek a pénzek hazánk fejlődését is elősegíthetnék. A nemzetközi humanitárius tevékenységhez való hozzáállás problémája valószínűleg abban keresendő, hogy Magyarország sokáig célország volt és nemhogy kötelezettje, de kedvezményezettje volt a humanitárius és fejlesztési támogatásoknak.

Véleményem szerint a humanitárius kérdéseket illetően egyfajta szemléletváltásra lenne szükség a magyar közgondolkodásban. Nagy erőfeszítések lennének szükségesek ahhoz, hogy az emberek megértsék és elfogadják, hogy a hazánk a válságövezetek országaihoz képest sokkal kevésbé szorul támogatásra, a bajbajutottak számára viszont minden segítség létfontosságú. Ez történhetne széleskörű tájékoztató kampányokon keresztül, humanitárius szervezetek segítségnyújtást népszerűsítő rendezvényeinek keretében, vagy akár a jószolgálati nagyköveteknek kinevezett magyar hírességek tevékenysége által. A propagálás érdekében a média is sokat tudna tenni: ezt olyan újságcikkek vagy híradások bemutatásával érhetnénk el, ahol hatékony és eredményes volt az összefogás.

Úgy tűnik, ezzel kapcsolatban az elmúlt hónapokban már elindult egy pozitív tendencia, hiszen viszonylag sokat hallhattunk a sajtóban a magyar segítségnyújtásról. A hírek között szerepelt a humanitárius világnap magyarországi megünneplése (augusztus), a Külügyminisztérium által felajánlott százezer eurós hozzájárulásunk a szíriai válság kezeléséhez (szeptember), a szír menekültek bulgáriai megsegítésére küldött segélyszállítmány elindítása (október) valamint a Fülöp-szigeteki katasztrófa kapcsán szerveződő segítségnyújtás is (november). Reméljük, hogy a jövőben is folytatódik a

híraram, és ez jobban ráirányítja az emberek figyelmét a humanitárius segítségnyújtás fontosságára.

Ebben nyújthat segítséget az a néhány hónapja napvilágot látott rendelet⁷¹ is, amely 2013 szeptemberétől a középiskolai oktatás követelményrendszerébe illeszti a diákok közösségi szolgálatát. Mivel ennek keretén belül többek között szociális és jótékonyági tevékenységek is végezhetők, várhatóan a humanitárius szolgálatok jövőbeni alakulásában is elindul egy fejlődési folyamat, amely a későbbiekben pozitív szemléletváltozást eredményezhet. A társadalomnevelés, amelynek eredményessége már számos más területen (például a szelektív hulladékgyűjtéshez való hozzáállásnál) bebizonyosodott, a humanitárius segítségnyújtás tekintetben is alapvető fontosságú.

Mai világunkban rendkívül felértékelődött az információ szerepe. Emiatt nagyon fontos lenne egy humanitárius vonatkozásban mindenre kiterjedő, hazai internetes felület kialakítása, amely adományozók és humanitárius kérdések iránt érdeklődők számára egyaránt eligazítást nyújtana. Itt átfogó jelleggel jelenhetne meg minden a témához kapcsolódó aktuális esemény, hír vagy pályázat. Készülhetne például egy glosszárrium is, illetve az oldalon lekövethetők lennének hazánk segítségnyújtással kapcsolatos programjai, felhívásai. Nagyon hasznos lenne – akár ezen a virtuális felületen keresztül – egy olyan fórum megalkotása is, amely a hirtelen bekövetkező katasztrófák esetén minden humanitárius szereplő azonnali mozgósítását lehetővé tenné akár a végrehajtás tekintetében, akár adománygyűjtés céljából. Azt gondolom, egy ilyen kezdeményezés mind a gyorsaság, mind a minőség növelése tekintetében eredményes lenne, különösen, ha sikerülne bevonni a mechanizmusba az erős társadalmi felelősségvállalású cégeket is.

⁷¹ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet. a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Oktatási és Kulturális Közlöny, IV. évfolyam, 19. szám, 2012. szeptember 28., pp. 2958-2959. (online): <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/32/PDF/2012/19.pdf> (letöltve: 2013-10-31 11:51)

5. ÖSSZEGZÉS

Tudományos diákköri kutatásom a humanitárius diplomácia témáját dolgozza fel, amely napjainkban rendkívül aktuális, hiszen a szakág – mint a humanitárius segítségnyújtás támogató eszköze – egyre inkább teret nyer napjainkban. Ez a hazánkban még kevésbé elterjedt kifejezés ma már egyre több nemzetközi fórumon és konferencián helyt kap a témák között. Az új szakdiplomáciai ág állandó változásokon, fejlődésen megy keresztül, amelyet a világ országait sújtó, sorozatos válságok táplálnak, kikényszerítve a humanitárius szereplők összefogását és együttes, hatékony válságkezelésüket.

A humanitárius diplomácia állandó napirendi pontja a forráshiány, amely talán a legnagyobb gátja a katasztrófákra való reagálás két legfontosabb kritériumának: a gyorsaságnak és a minőségnek. Az elmúlt bő egy évtized tendenciáit vizsgálva szembetűnő, hogy a donor országok felajánlásai a humanitárius szükségleteknek átlagosan csak a kétharmadát fedezik. A károk enyhítéséhez szükséges összegek lineáris növekedése mellett azt láthatjuk, hogy az adományok – globális szinten megfigyelt összecszerű emelkedésük ellenére – kevésbé meredeken követik a szükségletek mértékének növekedését, egyre több humanitárius igényt fedezetlenül hagyva. A jelenlegi tendenciája alapján elhamarkodott volna azt jósolni, hogy a humanitárius források valaha is elérik majd a szükségletek kielégítésének szintjét, de folyamatosan jelennek meg a nyugati donorok mellett más országok is a humanitárius palettán, akiknek felajánlásai új lendületet adhatnak a segítségnyújtás mechanizmusának.

A nem elegendő mennyiségű felajánlások problémája abban gyökerezik, hogy a humanitárius tevékenység az önkéntesség elvén alapszik. Bármennyire komolynak is tűnnek a donorok kötelezettségvállalásai, ezek alulteljesítése vagy elmulasztása pénzügyi értelemben nem jár következményekkel, csupán erkölcsi tekintetben vonhat elmarasztalást maga után. Az önkéntes felajánlások időben történő megfizetésére való tekintettel megfontolandó lenne a nemzetközi jogszabályi környezet szigorítása.

Az agenda másik igen fajsúlyos kérdése a humanitárius segítségnyújtás hatékonyságának növelése. Pozitív fejleményként értékelhető, hogy az elmúlt tíz év során a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás rendszere is átalakult. A humanitárius segítségnyújtás kérdéskörét érintő, 2005 óta zajló reformfolyamatok részeként az ENSZ által megalkotásra került a klaszter-rendszer, amely lényeges eleme a segítségnyújtás

végrehajtásának és koordinációjának. A hatékonyság növelése érdekében sok még a teendő, de a szüntelenül kialakuló válságok kezeléséből levont tapasztalatok mindig adnak visszacsatolást a műveletek végrehajtásának hiányosságairól.

Magyarország nemzetközi humanitárius szerepvállalásáról azt mondhatjuk el, hogy hazánk segítségnyújtási szándékai jóval nagyratörőbbek annál, amit a jelenlegi humanitárius segélykeret lehetővé tesz. A forráshiány problémája hazánkat is sújtja: a magyar felajánlások mértéke rendszerint csekély, mintegy szimbolikus jelentőségű. Mégis, feltétlenül szükség van arra, hogy a nemzetközi közösség előtt is kinyilvánítsuk szándékunkat a harmadik országokban élő rászorulóknak megsegítése iránt. Úgy gondolom, civil szervezetek lobbijával kísérletet lehetne tenni a költségvetési keretösszeg megnövelésére, amely akciót egy nagyszabású, humanitárius célú kampány keretében tudnék elképzelni. Ez utóbbi a magyar közgondolkodáson való alakítás miatt is fontos lenne, hiszen társadalmunk élénken őrzi annak emlékét, amikor Magyarország a nemzetközi humanitárius és fejlesztési segélyezésnek még célországja volt.

Hazánk humanitárius segítségnyújtási mechanizmusát vizsgálva megállapítható, hogy az egyes intézmények és szervezetek jó kapcsolatot ápolnak egymással, közös munkájukat kölcsönös együttműködés és hatékony problémamegoldás jellemzi. Intézményrendszerünk sajátosságai azonban akadályozhatják a humanitárius kérdések hatékony kezelését. A Külügyminisztérium humanitárius segítségnyújtást illető széttagolt berendezkedése nem lehetőségként van jelen a magyar mechanizmusban, hanem inkább adminisztrációs nehézségeket okoz, amin a főosztályok összevonásával lehetne segíteni.

Meglátásom szerint Magyarországnak mindenképpen érdemes lenne átgondolnia humanitárius támogatásai volumenének növelését. A segítségnyújtásban részesített országok körének kiszélesítése minden bizonnyal hazánk jó hírneve erősítését és az országimázs javulását hozná magával.

Zárszóként Fodor Erikát idézném⁷², akinek örökérvényű gondolatai szépen kifejezik a humanitárius törekvéseink lényegét: „A humanitárius tevékenység, a szolidaritás kifejezése minden magyar állampolgárnak joga. Ahhoz, hogy hatékony is legyen, közösen kell szervezettségünket javítani; a civil és hivatalos szférának ez egyaránt érdeke.”

⁷² Dr. Fodor Erika (2005): A nemzetközi és magyar humanitárius segélypolitika alakulása, In: A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században. ENSZ-Akadémia. Magyar ENSZ Társaság – HUNIDA Kht. p. 188.

IRODALOMJEGYZÉK

Elsődleges források:

Törvények, rendeletek, egyéb hivatalos dokumentumok:

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet. a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Oktatási és Kulturális Közlöny, IV. évfolyam, 19. szám, 2012. szeptember 28., pp. 2958-2959. (online):

<http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/32/PDF/2012/19.pdf>

1006/2011. (I. 14.) Korm. határozat a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében lévő egyes ingó vagyonelemek segélyként történő térítésmentes tulajdonba adásáról. Magyar Közlöny, 4. szám, 2011. január 14., péntek (online):

<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk11004.pdf>

A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikájáról és annak 2011. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2012.9.6. COM(2012) 489 (online):

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0489:FIN:HU:PDF>

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK. Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segélyezési és polgári védelmi politikáiról, valamint azok 2012. évi végrehajtásáról. Brüsszel, 2013.9.25. COM(2013) 658 (online):

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0658:FIN:HU:PDF>

A Humanitárius Segítségnyújtással Kapcsolatos Európai Konszenzus - 2008/C 25/01 (online):

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42008X0130\(01\):HU:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42008X0130(01):HU:HTML)

A Tanács 1257/96/EK rendelete (1996. június 20.)

Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés Egységes Szerkezetbe Foglalt Változata (2010.03.30), 3.fejezet, 214. cikk: Humanitárius Segítségnyújtás (online):

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:hu:PDF>

Az ENSZ Közgyűlése által elfogadott a 46/182. számú határozat (1991 december 19., 78. plenáris ülés, A/RES/46/182)

Az Európai Unió iránymutatásai a nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartásának előmozdításáról (2005/C 327/04)

Jegyzőkönyv az Országgyűlés Külügyi bizottságának 2013. június 17-én, hétfőn, 11 óra 03 perckor az Országház főemelet 55. számú tanácstermében megtartott üléséről (online):

<http://www.parlament.hu/biz39/bizjvk39/KUB/1306171.pdf>

Honlapok:

Az Európai Unió hivatalos honlapja - http://europa.eu/index_hu.htm

Belügyminisztérium, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság –

<http://www.katasztrofavedelem.hu/index.php>

European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection –

http://ec.europa.eu/echo/index_en.htm

Európai Parlament –

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/intro/article_7138_hu.htm

Good Humanitarian Donorship – <http://www.goodhumanitarianandonorship.org/gns/home.aspx>
Inter-Agency Standing Committee – <http://www.humanitarianinfo.org/iasc/>
Külügyminisztérium – <http://www.kormany.hu/hu/kulugyminiszterium>
Magyar Máltai Szeretetszolgálat – <http://www.maltai.hu/>
Magyar Vöröskereszt – <http://voroskereszt.hu/>
The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies – <http://www.ifrc.org/en/>
The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) – <http://www.oecd.org/>
United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – <http://www.unocha.org/>

Jelentések, beszámolók:

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, Institute of Health and Society (IRSS):
Annual Disaster Statistical Review 2012 (online):
http://cred.be/sites/default/files/ADSR_2012.pdf 2013-10-23

CERF Annual Report 2012 (online):
<https://docs.unocha.org/sites/dms/CERF/CERF%20Annual%20Report%20for%202012.pdf>

GLOBAL HUMANITARIAN ASSISTANCE REPORT 2013 (online):
<http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2013/07/GHA-Report-2013.pdf>

Külügyminisztérium: Jelentés Magyarország 2012. évi nemzetközi fejlesztési és humanitárius segítségnyújtási tevékenységéről. Budapest.

Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési, Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főosztály: Jelentés Magyarország 2011. évi nemzetközi fejlesztési és humanitárius segítségnyújtási tevékenységéről.

Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Főosztály: Beszámoló a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Tárcaközi Bizottság részére a 2003. évi nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységről, és a 2004 évre tervezett költségvetésről

Személyes konzultáció:

Orosz Tamás, Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési, Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főosztály – 2012.11.29., 2013.08.07 (telefon), 2013.10.24.

Másodlagos források:

Nyomtatott irodalom:

BAYER Judit – KÁLLAI Gábor (2010): Az emberi jogok alapjai. L'Harmattan Kiadó.

BLAHÓ András – PRANDLER Árpád (2011): Nemzetközi szervezetek és intézmények. 3. átdolgozott, bővített kiadás. Budapesti Corvinus Egyetem. Aula Kiadó. p. 403.

FODOR Erika, Dr. (2005): A nemzetközi és magyar humanitárius segélypolitika alakulása, In: A nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században. ENSZ-Akadémia. Magyar ENSZ Társaság – HUNIDA Kht.

Larry MINEAR – Hazel SMITH (editors, 2007): Humanitarian Diplomacy. Practitioners and Their Craft. New York: United Nations University Press.

NYUSZTAY László, Dr.: Bevezető tanulmány: A diplomácia fejlődésének néhány sajátossága az új évezred elején, In: Dr. Nyusztay László (szerk. 2011): Szakdiplomáciai Tanulmányok. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Kar.

Philippe RÉGNIER (2011): The emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community of practice and prospects for international recognition. In: International Review of the Red Cross. Volume 93, Number 884, December 2011, p. 1214.

Ian SMILLIE – Larry MINEAR (2004): The Charity of Nations. Humanitarian Action in a Calculating World. Bloomfield, USA: Kumarian Press, Inc.

TOLCSVAY NAGY Gábor (szerk., 2007): Idegen Szavak Szótára. Budapest: Osiris Kiadó.

Jonathan WHITTALL: It's like talking to a brick wall: humanitarian diplomacy in the occupied Palestinian territory'. In: Progress in Development Studies, Vol. 9, No. 1, January 2009

Online felhasználás:

A Fülöp-szigetekre utazik a baptisták csapata, Híradó.hu (online):
http://www.hirado.hu/Hirek/2013/11/10/10/A_Fulop_szigetekre_utazik_a_Baptista_Szeretetszolgálat_csapata.aspx

Belügyminisztérium, OKF: Negyvenezer eurós segélyszállítmány indult útnak Bulgáriába (online): http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=2279

Dr. Csapó Zsuzsanna: Nemzetközi jogi védőháló a fegyveres konfliktusokban érintett gyermekek oltalmára. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (online): http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/csapozs_ertekezes.pdf

Fazakas Emese: Idegen eredetű szavak a magyar nyelvben – Átdolgozott részlet a szerző „Bevezetés a magyar nyelvtörténetbe” című egyetemi jegyzetéből (Egyetemi Műhely Kiadó, 2007 Kolozsvár), (online):
http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/FazakasEmese_reszIdegen.pdf

Inter-Agency Standing Committee: Guidance for Humanitarian Country Teams (online):
<https://clusters.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/IASC%20Guidance%20for%20Humanitarian%20Country%20Teams,%20Nov%202009.pdf>

Katolikus Karitás: Elkészültek az első árvízi házak (online):
<http://www.karitasz.hu/aktualis/korabbi-hirek/elkeszultek-az-elso-arvizi-hazak>

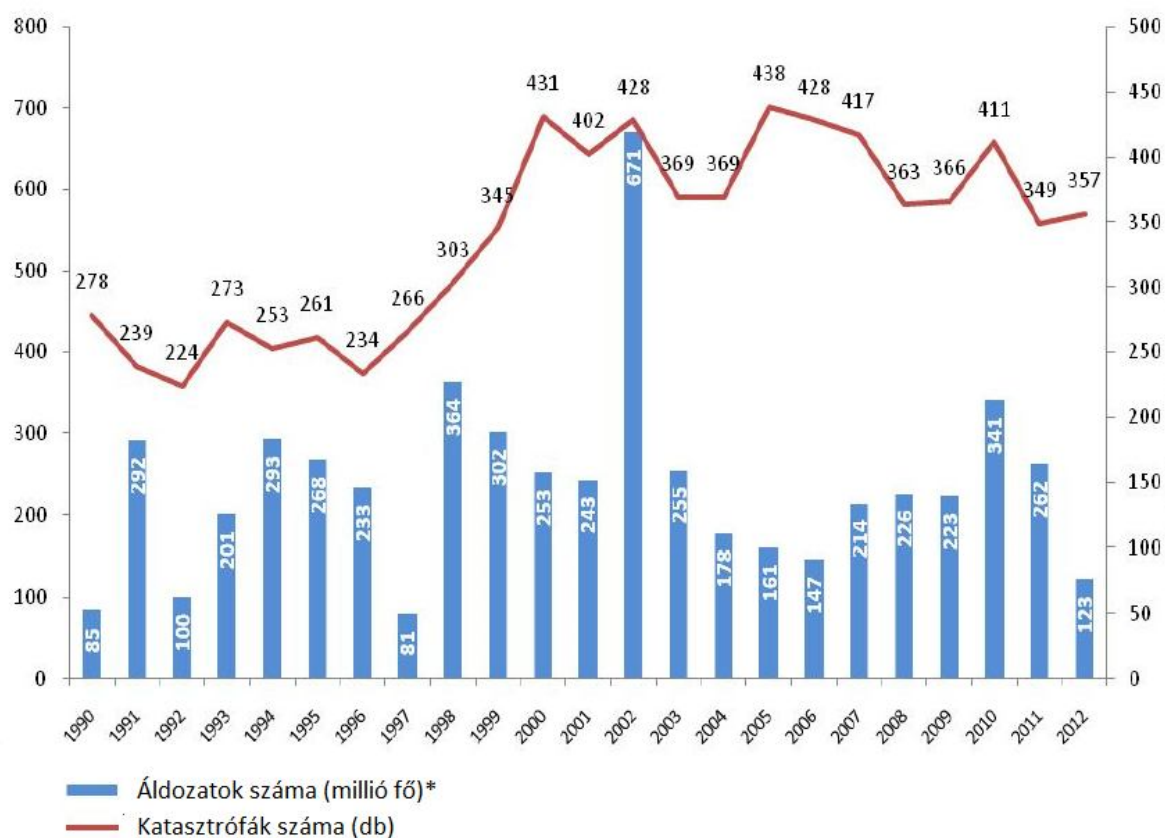
Maurits Jochems: A NATO növekvő humanitárius szerepvállalása. NATO Tükör, 2006. tavasz (online): <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/hungarian/art4.html#header>

Reference Module for Cluster Coordination at the Country Level. IASC (online):
https://clusters.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/iasc-coordination-reference%20module-en_0.pdf

Transformative Agenda. Inter-Agency Standing Committee (online): <http://www.the-ecentre.net/resources/workshop/materials/349/TRANSFORMATIVE%20AGENDA.pdf>

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: Természeti katasztrófák és áldozataik száma 1990-től 2012-ig

*Áldozatok: a halottak és az érintettek száma összesen

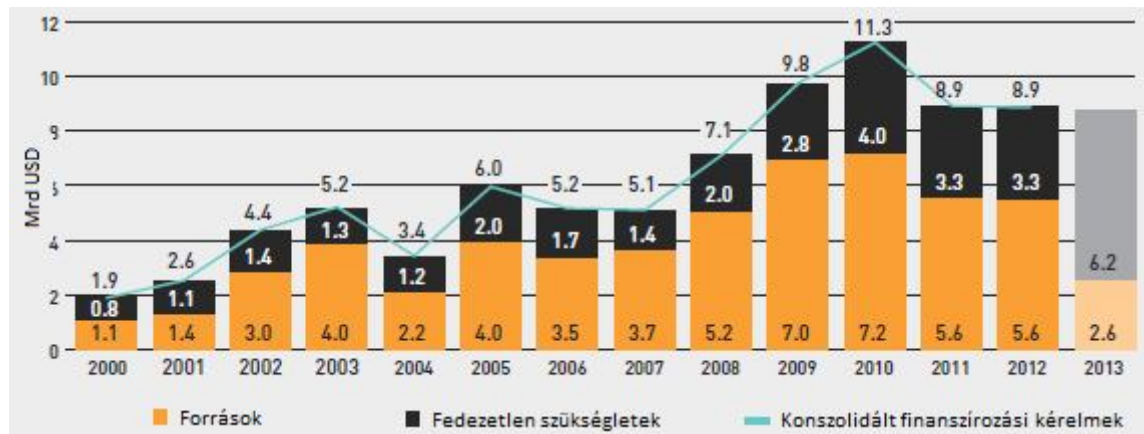
Forrás: Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, Institute of Health and Society (IRSS): Annual Disaster Statistical Review 2012 (online): http://cred.be/sites/default/files/ADSR_2012.pdf (letöltve: 2013-10-23 16:40)

2. MELLÉKLET: A nemzetközi humanitárius segítségnyújtás 30 legnagyobb donora, 2012

A nemzetközi humanitárius segítségnyújtás				
	millió dollarban	megoszlása	az ODA százalékában	a GNI százalékában
Egyesült Államok	3 805	29.4%	12.7%	0.02%
Európai Unió	1 880	14.5%	10.0%	n/a
Egyesült Királyság	1 167	9.0%	8.6%	0.05%
Törökország	1 039	8.0%	41.1%	0.13%
Svédország	784	6.1%	14.5%	0.14%
Németország	757	5.9%	5.4%	0.02%
Japán	606	4.7%	5.7%	0.01%
Kanada	521	4.0%	9.2%	0.03%
Norvégia	509	3.9%	10.7%	0.10%
Ausztrália	442	3.4%	8.1%	0.03%
Hollandia	426	3.3%	7.2%	0.05%
Franciaország	408	3.2%	3.2%	0.01%
Svájc	374	2.9%	11.7%	0.05%
Dánia	315	2.4%	10.9%	0.09%
Olaszország	312	2.4%	11.1%	0.01%
Spanyolország	230	1.8%	11.0%	0.02%
Belgium	220	1.7%	9.0%	0.04%
Finnország	185	1.4%	13.2%	0.07%
Írország	137	1.1%	15.9%	0.08%
Szaúd-Arábia	90	0.7%	5.1%	0.02%
Luxemburg	74	0.6%	16.4%	0.16%
Ausztria	61	0.5%	5.2%	0.01%
Brazília	54	0.4%	0.5%	0.003%
Oroszország	50	0.4%	8.4%	0.003%
Egyesült Arab Emírségek	42	0.3%	4.5%	0.01%
Új-Zéland	40	0.3%	9.1%	0.03%
Katar	36	0.3%	n/a	0.02%
Görögország	33	0.3%	9.4%	0.01%
Kína	27	0.2%	1.5%	0.0004%
Portugália	25	0.2%	4.1%	0.01%

Forrás: GLOBAL HUMANITARIAN ASSISTANCE REPORT 2013. p. 23.

3. MELLÉKLET: Az ENSZ konszolidált finanszírozási kérelmei, az összegyűlt források és a fedezetlen szükségletek mértéke 2000 és 2013 között

Forrás: GLOBAL HUMANITARIAN ASSISTANCE REPORT 2013., p.14.

4. MELLÉKLET: A nem kormányzati szervezetek jogosultsági és alkalmassági kritériumai a közösségi finanszírozású műveletek végrehajtására

A nem kormányzati szervezetek jogosultsági kritériumai

A műveletek végrehajtására jogosult nem kormányzati szervezet	a) a Közösség valamely tagállamában működő, az adott tagállamban hatályban lévő jogszabályok alapján autonóm, nonprofit szervezet;
	b) a fő székhelye a Közösség valamely tagállamában vagy a közösségi segítyt fogadó harmadik országában van. E székhelynek kell minden, a rendelet értelmében finanszírozott műveletre vonatkozóan a hatékony döntéshozó központnak lennie. Kivételes esetben a székhely valamely harmadik, adományozó országban is lehet.

A nem kormányzati szervezetek alkalmassági kritériumai

A nem kormányzati szervezetek közösségi támogatásra való jogosultságának eldöntésekor a következő tényezőket kell figyelembe venni:	a) a közigazgatási és pénzügyi tevékenység kapacitása;
	b) a tervezett műveletekkel kapcsolatos műszaki és logisztikai kapacitás;
	c) a humanitárius segítségnyújtás területén szerzett tapasztalat;
	d) az érintett szervezet által, különösen a Közösség finanszírozásával megvalósított korábbi műveletek eredményei;
	e) amennyiben szükséges, a humanitárius műveletekhez létrehozott koordinációs rendszerben való részvételre való készség;
	f) képesség és készség az érintett harmadik országbeli humanitárius szervezetekkel és alapszintű közösségekkel való közös munkára;
	g) pártatlanság a humanitárius segítségnyújtás végrehajtásában;
	h) adott esetben a humanitárius segélybe bevont harmadik országban szerzett korábbi tapasztalat.

Forrás: a Tanács 1996. június 20-i 1257/96/EK rendelete

5. MELLÉKLET: Magyarország humanitárius segélytevékenysége 2012-ben

Végrehajtó partner	Kedvezményezett	Segély formája	Válság típusa	Segély nagysága	
				(Ft)	(€)
ET Fejlesztési Bankja	Bosznia-Hercegovina	Készpénz	Menekültek és IDP-k elhelyezésével kapcsolatos projekt	8.305.200	30.000,00
ICRC	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	13.842.000	50.000,00
	OPT	Készpénz	Palesztin rehabilitációs projekt	5.786.600	20.000,00
	Dél-Szudán	Készpénz	Dél-szudáni humanitárius projekt	10.126.550	35.000,00
	Jemen	Készpénz	Jemeni humanitárius projekt	5.734.800	20.000,00
IFRC	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás a budapesti Európai Zóna Iroda javára	13.842.000	50.000,00
ISDR	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	2.214.720	8.000,00
OCHA	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	2.214.720	8.000,00
OHCHR	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	29.398.492	100.000,00
UNHCR	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	46.423.279	150.000,00
	Szíria	Készpénz	Menekültek védelme	11.952.800	40.000,00
	Jordánia	Készpénz	Menekültek védelme	5.655.000	20.000,00
UNICEF	Afganisztán	Készpénz	Fegyveres konfliktusban érintett gyermekek rehabilitációja	5.850.400	15.255,53
	Mali	Készpénz	Gyermekek táplálkozásbiztonságával kapcsolatos projekt	10.126.550	28.184,89
	Szíria	Készpénz	Gyermekek pszicho-szociális rehabilitációja	7.129.250	25.000,00
	Fülöp-szigetek	Készpénz	Bopha-tájfún okozta károk enyhítése WASH téren	4.351.500	15.000,00
UN Women	Kenya	Készpénz	Nők biztonsági helyzetének javítását szolgáló projekt	3.404.250	12.248,90
WFP	Szíria	Készpénz	Élelmezésbiztonsági projekt	11.410.400	40.000,00
	Kenya	Készpénz	Menekültek élelmezésbiztonsági projektje	7.916.650	28.184,89
	Ált. hum. tám.	Készpénz	Önkéntes hozzájárulás	3.435.900	12.059,82
Magyar Máltai Szeretetszolgálat	Szíria	Készpénz	Egészségügyi felszerelések biztosítása	2.000.000	6.905,36
HM	Líbia	In-kind	Sérültek magyarországi kezelése és rehabilitációja	11.424.777	38.592,00
HM-OKF-KÜM	Törökország	In-kind	Tárgyi eszközök a Szír menekülttábornak	8.120.000	27.161,73
KÜM	Montenegró	Készpénz	Segélycsomagok a koniki menekülttábor lakói számára	2.833.921	9.988,64
	Törökország	Készpénz	Szír menekültekkel kapcsolatos támogatás a török hatóságoknak	5.802.000	20.000,00
OKF	Bulgária	In-kind	Árvíz elleni védekezés (100.000 homokzsák)	6.000.000	20.633,45
		Készpénz	DRR katasztrófakockázat-csökkentési munkaműhely (képzés)	1.100.308	3.680,58
Siófoki önkormányzat	Törökország	Készpénz	Rehabilitációs projekt a vani föld-rengésben érintett gyermekek számára	5.726.217	19.154,43
	ÖSSZESEN:			252.128.284	853.050,22

Forrás: Külügyminisztérium, 2012. évi NEFE-beszámoló, p. 50-51.